

U-notat 24/95

Evaluering av tre-termins studieordning

Ellen Brandt

Forord

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet ba i juli 1992 NAVFs utredningsinstitutt om å foreta en ekstern evaluering av de prøveprosjekter med tre-termins studieordning som var satt i gang. Evalueringen gjaldt først sommerterminen 1992, den ble i mai 1993 utvidet til en prosessevaluering av tre-termin forsøkene. Departementet har finansiert 9 månedsverk fordelt på årene 1992 - 1995 for evalueringen. Seniorutreder Ellen Brandt ved Utredningsinstituttet har utført evalueringen.

Formålet med tre-termin forsøkene er å organisere studiene slik at de kan gjennomføres på kortere tid enn det som er normert. En rekke fagmiljøer ved de fire universitetene og to høyskoler har deltatt, med ialt 29 studier i sommerterminer og i integrerte tre-terminer fra 1992 til 1994. I løpet av forsøksperioden har det vært jevnlig kontakt og diskusjon mellom Utredningsinstituttet, departementet og lærestedene. Vår første tilbakemelding ble gitt på en konferanse om tre-termin studieordning som departementet arrangerte i mars 1993.

Dette evalueringsnotatet bygger på en rekke kilder:

- rapporter fra lærestedene om sommerterminstudier 1992, 1993 og 1994 samt de integrerte tre-terminstudier 1992/93 og 1993/94 (ca 340 sider)
- rapporter fra spørreskjemaundersøkelser av tre-termin studenter ved AVH Universitetet i Trondheim og Høgskolen i Agder
- intervjuer ved lærestedene om sommertermin 1992 og senere telefonintervjuer
- utkast til rapport om sommertermin, kommentert av lærestedene
- møter med representanter fra lærestedene og departementet i januar og desember 1993
- eksamensstatistikker
- søknader med budsjetter, bevilgningsbrev
- lærestedenes høringsuttalelser til utredning om tre-terminsstudieår.

Notatet er skrevet av seniorutreder Ellen Brandt. Vi takker alle som har gitt oss sine erfaringer med og vurderinger av tre-termin forsøkene.

Oslo april 1995

Johan-Kristian Tønder

Per Olaf Aamodt

Innhold:

1	TILBUDET AV TRE-TERMIN STUDIER	5
1.1	Hvor mange studieplasser?	5
1.2	Sommertermin-studier mer tilbudt enn integrerte tre-termin studier	6
1.3	Hvilke tre-termin studier ble tilbudt 1992 - 1994?	6
2	GJENNOMFØRING OG RESULTATER	9
2.1	Produserte vekttall og måltall	9
2.2	Stor sett bedre gjennomføring i tre-termin studier enn i semestre	10
2.3	Hurtigere gjennomføring til avsluttende grad?	14
2.4	Færre studenter stryker enn i vanlige semestre	15
2.5	Gjennomsnittskarakteren sjelden best i tre-termin	17
2.6	Tid til faglig modning?	18
3	TRE-TERMIN OG/ELLER STUDIEFORBEDRENDE TILTAK	19
3.1	Fokus på studiekvalitet	19
3.2	Gode resultater med mer veiledning og krav til studentene	19
4	UTFORDRINGER FOR UNDERVISNINGSPERSONALET	21
4.1	Krav om erfarne lærere, særlig til sommertermin	21
4.2	Lærere vil heller ha forskningsfri enn ekstra lønn	21
4.3	Ekstra lærer(e) betyr mye for små fagmiljøer	22
5	HVA SLAGS STUDENTER?	23
5.1	Opptakskrav: prioritere egne studenter eller Norgesnett?	23
5.2	Tre-termin studier er ikke bare for elitestudenter	24
5.3	Også vekttall fra privatister og kontinuasjon	25
5.4	Frafall særlig når får sommerjobb	26
6	ORGANISERING I TID	28
6.1	Variierende lengde på terminer, særlig sommertermin	28
6.2	Hvor intensivt studium?	29
6.3	Fra seks til tredivve undervisningstimer i uken	30
6.4	Oppdeling i emner: fleksibilitet, men flere eksamener	32
6.5	Studenter skifter mellom tre-termin og semester	33
6.6	Problemer med parallell organisering i termin og semester	33
6.7	Sommerstudier supplement eller konkurrent til semesterstudier?	35
6.8	Tre terminer i USA og UK, semestre ellers i Europa	36

7	HVILKE STUDIER I SOMMERTERMIN?	37
7.1	Maksimalt 5 vekttall i en sommertermin?	37
7.2	Mellomfag: fordypning i kjent emne	37
7.3	Forkurs i ex.phil. og språk, men ikke for nye studenter	37
7.4	Utnytte laboratoriekapasitet	38
7.5	Obligatoriske kurs i profesjonsutdanninger	39
7.6	Supplerende og tverrfaglige studier	39
8	HVILKE STUDIER I INTEGRERT TRE-TERMIN?	40
8.1	Profesjonsstudier utenom forsøkene	40
8.2	Forkurs samtidig med 1. år ingeniørstudiet	40
8.3	Ex. phil. samtidig med deler av grunnfag, stor valgfrihet	41
8.4	Grunnfag og mellomfag i sammenheng	41
8.5	Forsøk med hovedfag avsluttes ikke før høsten 1995	42
9	KOSTNADER FOR TRE-TERMIN FORSØKENE	43
9.1	Samlede kostnader	43
9.2	Kostnader per vekttall og studieplass	43
9.3	Kostnader per produsert vekttall	44
9.4	Ekstra stipend for sommerterminen	45
9.5	Bedre utnyttelse av infrastruktur og menneskelige ressurser?	46
10	KONKLUSJONER	47
10.1	Tre-termin studieorganisering bør ikke gjennomføres	47
10.2	Læresteder bør få tilby studier i separate sommerterminer	48
10.3	Bra resultater, usikkert om raskere gjennomføring med tre-termin	50
10.4	Aktive studenter er viktigere enn terminorganisering	51
10.5	Normale kostnader for tre-termin forsøkene	51
	REFERANSER	52
	VEDLEGG	
	Vedlegg 1. Produserte vekttall i forhold til måltall for tre-termin studier.	
	Vedlegg 2. Gjennomføring av studier i tre-termin og i semestre.	
	Vedlegg 3. Strykprosent i studier i tre-termin og i semestre.	
	Vedlegg 4. Gjennomsnittskarakter i studier i tre-termin og i semestre.	
	Vedlegg 5. Studiebelastning i vekttall per uke for tre-termin studier.	
	Vedlegg 6. Kostnad per vekttall og studieplass.	

1 TILBUDET AV TRE-TERMIN STUDIER 1992 - 1994

1.1 Hvor mange studieplasser?

Forsøkene med tre-termin studier startet i 1992. Det første året betalte departementet for vel 750 studieplasser. De to neste årene økte dette til omtrent 950 og 1000 studieplasser. (I tillegg kom studieplasser ved noen korte kurs.)

Det totale antall studieplasser i 1994 var omtrent 75.000 ved universiteter og omtrent 73.000 ved offentlige høyskoler. Forsøkene med tre-termin studier utgjør ikke mer enn ved universiteter omtrent 1 prosent av studieplassene og ved høyskoler 0,2 prosent av studieplassene.

	Antall studieplasser ¹		
	1992	1993	1994
Tre-termin studier ialt	764	954	990
Universiteter	619	764	810
Høyskoler	145	190	180
Universitetet i Oslo	195	350	345
Universitetet i Bergen	60	60	75
Universitetet i Trondheim	254	244	289
Universitetet i Tromsø	110	110	110
Høyskolen i Agder	115	130	120
Høyskolen i Narvik	30	60	30
Ex. phil.	150	200	205
HF - fag (inkl. forprøver)	255	265	255
SV - fag	85	205	245
MN - fag	284	304	304
Separat sommertermin	614	724	754
Integrert tre-termin	150	180	165

¹ Ikke regnet med korte psykologikurs UiO, repetisjonskurs HiA.
Ex.phil. + psykologi grunnfag UiB er regnet som SV - fag.

Formålet med tre-termin studieorganisering er å få studenter som følger normert studietid til å ta 5 - 10 vekttall ekstra i ett år, og dermed bli raskere ferdig med sitt studium. Problemet med gjennomstrømning har vært størst ved universitetene, og universitetene har hatt de fleste studieplassene i tre-termin forsøkene - fra vel 450 til vel 750. Universitetene i Oslo og Trondheim (AVH) har hatt flest studieplasser, men alle de fire universitetene har deltatt. Av høgskolene har Agder (tidligere DH) og Narvik (ingeniør) deltatt.

Studieplassene i tre-termin forsøkene fordeler seg nokså likt på examen philosophicum, historisk-filosofiske fag, samfunnsvitenskapelige fag og matematisk-naturvitenskapelige fag.

1.2 Sommertermin-studier mer tilbudt enn integrerte tre-termin studier

Ved forsøkene ble 4/5 av studieplassene tilbudt i separate sommerterminer, 85 prosent i 1992 og 80 prosent i 1993 og 1994. Bare 1/5 av studieplassene ble tilbudt som integrerte tre-termin studier med studiet lagt opp som en enhet i løpet av høst, vår og sommer.

I perioden 1992 - 94 har det vært tilbudt 24 studier i separat sommertermin (3 av studiene fortsatte om høsten) og bare 5 studier som integrerte tre-termin studier.

I utredningen i 1992 om tre-termins studieår "Økt innsats - bedre resultat" (s. 26) mente Nilsen og Aspaas at en separat sommertermin bare i spesielle tilfelle kan være en rasjonell løsning: for forkurs, evt. forkurs og grunnfag, kontinuasjonsundervisning. Hvorfor organiserte lærestedene så mange separate sommerstudier? Sommerstudiene var enklere å organisere, selv om det ble enkelte problemer i forhold til vår- og høstsemesteret. Tre-termin forsøkene derimot måtte skje parallelt med undervisning i semestre, siden det var frivillig for studenter å delta i forsøkene. Når det er mangel på sommerjobber for studenter, er studier i sommertermin et godt alternativ - men det gjelder enten terminen er separat eller del av et integrert tre-termin opplegg.

1.3 Hvilke tre-termin studier ble tilbudt 1992 - 94?

Det finnes ikke noe "typisk" tre-termin studium. De 29 studiene hittil er svært varierte i bl.a. fagfelt, antall vekttall og antall studieplasser - det viser oversikten på de neste sidene. Studier som ble tilbudt det første året, sommeren 1992, er videreført eller erstattet med liknende studier. Nye studier kom til, særlig ved Universitetet i Oslo. Av universitetene er det bare Bergen og Tromsø som har hatt integrerte tre-termin studier.

SOMMERTERMIN STUDIER

Vekttall Studium, lærested		Antall studieplasser		
		1992	1993	1994
Universitetet i Oslo:				
10	Examen philosophicum	100	150	150
10	Kristendomskunnskap mellomfag	30	30	30
5	Forkurs gresk	30	30	30
5	Forkurs hebraisk	30	30	30
10	Forkurs latin	15	15	15
5	Sosialøkonomi Mikro A (3. avd)	-	15	-
5	Matematikk for økonomer (3. avd)	-	-	30
Spesialpedagogikk grunnfag				
10,10	1. og 2. halvårsenhet	-	50,50	-
10	2. halvårsenhet	-	-	70
1-5	Psykologi 9 spesialkurs (2. avd)	-	(100)	(100)
Universitetet i Trondheim (AVH):				
5	Generell kjemi (med laboratorium)	72	72	72
5	Organisk kjemi "	36	32	32
2	Biokjemi laboratoriekurs	16	16	16
2	Cellebiologi laboratoriekurs	-	-	24
3	Funksjonsteori	60	-	-
2	Tallteori	40	-	-
2	Videregående lineær algebra	30	-	-
3	Matematisk fagdidaktikk	-	60	-
3	Diskret matematikk	-	60	-
5	Brukerkurs i matematikk	-	-	100
5	Samfunnsvitenskapelig forskningsmetode -	-	-	45
Høgskolen i Agder:				
10	Examen philosophicum	50	50	55
10	Norsk mellomfag	20	25	25
10	Forretningsengelsk	20	25	-
10	Studiet i europeisk integrasjon	25	30	40
2-4	6 repetisjonskurs i obl. fag	(150)	-	-
Universitetet i Bergen:				
5	Psykologi grunnfag (1/4)	60	-	-
Universitetet i Tromsø:				
3	Forprøve i fonetikk og språkvitenskap	50	50	50

INTEGRERTE TRE-TERMIN STUDIER

Vekttall	Studium, lærested	Antall studieplasser		
		H92-V93 -S93	H93-V94 -S94	S94-H94 -V95-S95 -H95
Universitetet i Bergen:				
10+10	Psykologi grunnfag og examen philosophicum	60	60	
40	Engelsk hovedfag	-	-	15
Universitetet i Tromsø:				
30	Allmenn litteraturvitenskap grunnfag og mellomfag	20	20	
30	Engelsk grunnfag og mellomfag	40	40	
Høgskolen i Narvik:				
20	Ettårig forkurs matematikk og fysikk for ingeniørstudenter (parallelt med 1. års studium)	S92-H92- V93-S93	S93-H93- V94-S94	
		30	30	

Lærestedene har hatt ulik faglig profil i tilbudet av tre-termin studier. Av universitetene har Trondheim (AVH) vært alene om MN-fag fra 1992, Oslo søkte om sommerkurs i matematikk og fysikk i 1993 men søknaden ble ikke innvilget. (Oslo fikk da flere SV-fag som de også hadde søkt om.) Trondheim ønsket å gi et bredere tilbud enn bare MN-fag til sommerstudenter, de fikk et SV-fag i 1994. Tromsø har bare tilbudt HF-fag. Oslo, Bergen og Agder har tilbudt HF-fag og SV-fag.

"TURBO"-FART MED TRE-TERMIN STUDIER ?

2 GJENNOMFØRING OG RESULTATER

2.1 Produserte vekttall og måltall

Vekttallproduksjonen i tre-termin forsøkene var tilfredstillende, men kanskje ikke så stor som ventet. De studenter som besto sine eksamener produserte samlet vekttall som var **65 prosent av måltallet**, ut fra antall studieplasser, i perioden fra sommer 1992 til sommer 1994. (Se detaljert tabell i vedlegg 1.)

Det er noen forskjeller mellom fagområdene: Produserte vekttall i forhold til måltallene var 69 prosent for HF-studier, 68 prosent for ex.phil., 67 prosent for SV-studier og 49 prosent for MN-studier. Her spiller det inn at måltallene viste seg å være satt for høyt i flere MN-studier.

- For sommerstudier forbedret vekttallproduksjonen seg, fra 61 prosent av måltallet i 1992 til 74 prosent i 1993 og 79 prosent i 1994. Studier ble skiftet ut, og nye studier kom til.
- For integrerte tre-termin studier ble vekttallproduksjonen dårligere, fra 53 prosent av måltallet i 1992/93 til 46 prosent i 1993/94. For psykologi + ex.phil. og forkurs ved ingeniørhøgskole var det økning, for engelsk og litteraturvitenskap nedgang i vekttallproduksjonen fra første til andre kull studenter.

I tre-termin forsøkene ble vekttall produsert både av de registrerte studentene som fulgte undervisningen og av kontinuasjon-studenter. Bare til ex.phil. eksamener ble kontinuasjon nektet. Ellers kan **kontinuasjon oppveie frafall** av de registrerte. (F.eks. de registrerte studentene produserte bare 44 prosent av vekttallene som var måltall i organisk kjemi sommeren 1994, når vi tar med kontinuasjon økte det til 75 prosent.) I vekttallproduksjonen er også inkludert vekttall lærestedet har oppgitt for studenter som har bestått noen, men ikke alle, deleksamener.

Det var usikkert hvor populære sommerstudier ville bli. For fagmiljøene var det **vanskelig å anslå måltall for studieplasser**, særlig det første året:

- Måltallet viste seg å være for lavt i sosialøkonomiennene, forkurs fonetikk og språkvitenskap samt spesialpedagogikk. Mange flere studenter ble registrert enn antall studieplasser, selv etter frafall ble det produsert 1,3 - 1,9 ganger flere vekttall enn måltallet.
 - Måltallet viste seg å være for høyt i matematikk emnene, særlig sommeren 1992. Vesentlig færre studenter ble registrert enn antall studieplasser, selv med kontinuasjonsstudenter ble det etter frafall bare produsert 20 - 30 prosent av de vekttall en hadde regnet med i måltallet.
- Derfor vil vi nå se på gjennomføringen i forhold til registrerte studenter.

2.2 Stort sett bedre gjennomføring i tre-termin studier enn i semestere

Tre-termin forsøkene ble satt i gang for å oppnå flere vekttall enn vanlig et år for studenter som var registrert og deltok i undervisningen. Fra 1992 til 1994 var ialt 2.813 studenter registrert i tre-termin studier, mens ialt 1.655 studenter (delvis inkludert kontinuasjon) besto eksamen (alle deleksamener) i sitt studium. (Tabell i vedlegg 1.) Samlet var **gjennomføringen 59 prosent**, dvs mellom 1/2 og 2/3 av studentene gjennomførte tre-termin studiene. Dette er bra, men vi hadde kanskje ventet enda bedre gjennomføring ut fra rammebetingelsene.

Dette gjennomsnittstallet dekker imidlertid over store **variasjoner i gjennomføringen**, både mellom studier og fra år til år for et studium:

- Ti tre-termin studier hadde god gjennomføring, fra 60 til 100 prosent av studentene gjennomførte årlig.
- Syv tre-termin studier hadde middels gjennomføring, mellom 40 og 60 prosent av studentene gjennomførte årlig.
- Syv tre-termin studier hadde dårlig gjennomføring, under 40 prosent av studentene gjennomførte årlig.
- Tre tre-termin studier hadde sterkt varierende gjennomføring, fra 20 til 70 prosent av studentene gjennomførte årlig.

For å vurdere i hvilken grad dette er tilfredsstillende, vil vi se nærmere på om gjennomføringen var bedre i de ulike tre-termin studiene enn i vanlige semestere for de samme studiene. (Tabell i vedlegg 2)

Først litt om ulike **mål på gjennomføring**:

- Det beste mål på gjennomføring er registrerte studenter som har bestått eksamen i prosent av registrerte studenter i tre-termin studier. Dette har vi bare for ex.phil. (der kontinuasjon var utelukket) og for studier i sommertermin 1994 ved AVH i Trondheim, der lærestedet har skilt mellom registrerte og kontinuasjon i analysen av resultater - noe flere læresteder kunne ha gjort.
- Et annet mål på gjennomføring er studenter som har bestått eksamen (registrerte og kontinuasjon) i prosent av registrerte studenter. Ut fra lærestedenes eksamensstatistikk har vi stort sett måttet bruke dette målet for gjennomføring av tre-termin studiene i tabellen i vedlegg 2. De fleste tre-termin eksamener var åpne også for kontinuasjonsstudenter. Vi kan innvende at ved å ta med kontinuasjon blir gjennomføringen bedre enn den egentlig er for de registrerte studentene. På den annen side har kontinuasjonsstudentene bestått eksamen og bidratt med vekttall, selv om de ikke har deltatt i undervisningen og ikke fått tre-termin finansiering.
- Et tredje mål på gjennomføring er studenter bestått eksamen (registrerte og

kontinuasjon) i prosent av studenter oppmeldt til eksamen (registrerte og kontinuasjon). Dette får ikke med frafall blant registrerte studenter før oppmelding til eksamen. Ut fra hva lærestedene har oppgitt er dette målet tildels brukt for gjennomføringen i semestere i tabellen i vedlegg 2.

Gjennomføringsprosenten i et studium varierer tildels sterkt fra år til år, både i tre-termin og i semestere. Vi har lagt vekt på utviklingen fra 1992 til 1994 i tre-termin studier. Lærestedene har imidlertid oppgitt gjennomføring i litt forskjellige semestere, og for seks studier har lærestedene ikke oppgitt dette. To sommerstudier gis ikke i semestere.

Integrerte tre-termin studier i løpet av høst/vår/sommer er fullført av to kull studenter, i 1992/93 og 1993/94:

- Gjennomføringen var best (88 og 100 prosent) i allmenn litteraturvitenskap grunnfag og mellomfag, også i semestere var gjennomføringen meget bra (80 - 100 prosent av de som meldte seg til eksamen). Faget har få studenter i Tromsø, studentene kan følges opp individuelt.

- Engelsk grunnfag og mellomfag ble gjennomført av 62 prosent i første kull og 34 prosent i annet kull av tre-termin studentene i Tromsø. (Gjennomføringen er vanskelig å fastslå for semestere pga mange deksamener.) Relativt mange engelskstudenter er uten tidligere studieerfaring.

- Ex. phil. og psykologi grunnfag (oppdelt i emner) ble gjennomført på tre terminer av 27 prosent i første kull og 37 prosent i annet kull i Bergen. Sommerundervisningen var i psykologi og ikke ex.phil. (Lærestedet vet ikke hvor mange som ellers klarer å ta ex.phil. samtidig med psykologi på to semestere.) Studentene prioriterte her å få gode karakterer i psykologi grunnfag for opptak til cand. psychol. studiet, fremfor å ta ex.phil. og bli raskere ferdig.

- Ingeniørstudentene i første årskurs i Narvik, som samtidig tok forkurset fra videregående skole, hadde bedre gjennomføring for annet kull enn for første kull. Det gjaldt både for fysikk 1. år (57 og 75 prosent) og for matematikk 1. år (39 og 44 prosent). Lærestedet mener tre-termin opplegget var vellykket. Dette må ses ut fra at det er stort frafall de første månedene i ingeniørstudiet, og mange stryker i matematikk. Tre-termin studentene burde sammenliknes med studenter som har gjennomgått ettårig forkurs, men disse er ikke skilt ut i eksamensstatistikken. Av alle som møtte til vanlig eksamen i matematikk 1. år besto 58 og 46 prosent i Narvik de to årene, det er omtrent som gjennomsnittet for alle ingeniørhøgskoler.

Stor sett var **gjennomføringen i sommerterminen bedre enn i semestere**. De fleste sommertermin studier fikk bedre gjennomføring fra første sommer (1992) til andre og tredje sommer (1993 og 1994).

Vi diskuterer gjennomføringen for hvert studium og starter med "de beste", fordi tabellen i vedlegg 2 er komplisert.

- Aller best gjennomføring var det i laboratoriekursene i biokjemi og cellebiologi, der 100 prosent gjennomførte unntatt første sommer. Dette var få studenter, og de hadde tidligere tatt eksamen i teoridelen av fagene.
- Av studiene med eksamen var det best gjennomføring i spesialpedagogikk grunnfag halvårsenhet, 96 og 97 prosent de to sommerene. Studentene hadde studieerfaring og tildels yrkeserfaring.
- Forprøven i fonetikk og språkvitenskap ble gjennomført av 90 prosent første sommer, senere av rundt 70 prosent - som er bedre enn i semestere. Sommerundervisningen til forprøven var obligatorisk for tre-termin studenter før de startet på engelsk grunnfag, men også andre studenter i Trømsø fikk delta.
- Examen philosophicum ved Høgskolen i Agder forbedret gjennomføringen fra 69 prosent første sommer til 93 prosent tredje sommer. Dette er langt bedre enn i semestere. Sommerundervisningen foregikk delvis i Hellas, noe som førte til mediaoppslag.
- Også examen philosophicum i Oslo forbedret gjennomføringen fra 47 prosent første sommer til 82 prosent tredje sommer. Det siste er klart bedre enn i semestere.
- Kristendoms kunnskap mellomfag fikk også bedre gjennomføring fra 50 prosent første sommer til 89 prosent andre sommer og 92 prosent tredje sommer. Her gjennomfører 50 - 60 prosent av studentene i semestere.
- Norsk mellomfag ved Høgskolen i Agder endret tre-termin opplegget fra alle ti vekttall i sommertermin til seks vekttall om sommeren og resten i påfølgende høstsemester, evt. vårsemester. Gjennomføringen ble bedre, fra 56 prosent første sommer til 84 prosent andre sommer/høst/vår. (For studenter fra tredje sommer 1994 er studiet ikke avsluttet.) Gjennomføringen i de tre sommerterminene var 56, 85 og 68 prosent. Studiet har flere deleksamener, gjennomføringen for deleksamener i tre-termin er tildels bedre og tildels omtrent som i semestere.
- Samfunnsvitenskapelig forskningsmetode ble gjennomført av 74 prosent av de registrerte studentene, og bare 38 prosent av kontinuasjonsstudentene. Dette studiet ble tilbudt i Trondheim sommeren 1994, lærestedet og sommerstudenter hadde også de foregående år ønsket tilbud i tillegg til MN-fag.
- Forretningsengelsk ble bare gjennomført av 19 prosent det første året, men av 71 prosent andre året. Dette studiet går over en sommertermin, høst- og vårsemester. Det viste seg vanskelig å gjennomføre, særlig for studenter fra andre læresteder enn Høgskolen i Agder. I de to sommerterminene var gjennomføringen god, 65 og 92 prosent. Fagmiljøet ønsket ikke å tilby studiet sommeren 1994, og studiet gis ikke i semestere.

- Studiet i europeisk integrasjon ble ikke gjennomført av noen studenter det første året, men av 61 prosent det andre året. Dette studiet går over en sommertermin og høstsemester. (Det første året gjennomførte 44 prosent alle deleksamener i sommerterminen og 30 prosent skrev en oppgave i høstsemesteret, men det var ikke de samme studentene.) Gjennomføringen ble bedre i sommerterminene, fra 44 prosent første sommer til 87 prosent de to neste. Heller ikke dette studiet gis i vanlige semestre ved Høgskolen i Agder.
- Sosialøkonomi 3. avdeling har hatt to sommerstudier: Mikro A ble gjennomført av bare 26 prosent av studentene, dårligere enn i semestre. Matematikk for økonomer ble gjennomført av 53 prosent året etter, omtrent som i semestre.
- Generell kjemi har fått dårligere gjennomføring, fra 59 prosent første sommer til 39 prosent tredje sommer. Dette er dårligere enn i semestre, der gjennomføringen var rundt 70 prosent (tall mangler for 1993-94). Studiet er krevende med både laboratorieoppgaver og eksamen, det samme gjelder organisk kjemi.
- Organisk kjemi har også fått dårligere gjennomføring, fra 67 prosent første sommer til 44 prosent tredje sommer. Det siste er omtrent som i et semester (tall mangler for 1993-94), så resultatet første sommer var vesentlig bedre enn i et semester.
- Matematikk sommerstudiene har hatt nokså lav gjennomføring. Første sommer gjennomførte 31 prosent av studentene i tallteori, 19 prosent i funksjonsteori og 20 prosent i videregående lineær algebra. Dette var dårligere enn i semestre, der var gjennomføringen 50-60, vel 40 og vel 40 prosent. (Disse fagene gis ikke hvert semester ved AVH i Trondheim.) Andre sommer gjennomførte 45 prosent diskret matematikk og 40 prosent matematisk fagdidaktikk (av de som var oppmeldt til eksamen). Tredje sommer gjennomførte 44 prosent brukerkurs i matematikk av de registrerte studentene, og 33 prosent av kontinuasjonsstudentene. (For disse tre studiene har ikke AVH oppgitt gjennomføringen i semestre.)
- Forkurs i gresk, hebraisk og latin har også hatt nokså lav gjennomføring. Gresk ble gjennomført av 18, 35 og 15 prosent de tre sommerene, men det er ikke dårligere enn i semestre. Hebraisk ble gjennomført av 32, 35 og 39 prosent, det er omtrent som i semestre. Latin ble gjennomført av 18, 32 og 64 prosent, siste sommer er det vesentlig bedre enn i semestre.

En kunne ventet bedre gjennomføring i sommerterminen fordi den var lagt opp for heltidsstudenter med stipend og uten jobb. Men sommerstudier med ekstra stipend tiltrakk seg en del studenter uten nødvendige forkunnskaper til matematikkemnene, særlig første året. Dessuten var sommerterminen bare halvparten av et semester i lengde, slik at studiebelastningen ble stor i de sommerstudiene som var ti vekttall.

2.3 Hurtigere gjennomføring til avsluttende grad?

Studentene som har gjennomført et studium som tre-termin eller sommertermin, har spart et semester det året. Men vil dette gi utslag på den samlede studietiden? Dette er et sentralt spørsmål for å vurdere resultatene av tre-termin opplegget. Derfor vil departementet nå **pålegge lærestedene å undersøke** den videre studieprogresjonen for studenter som har deltatt i tre-termin studier.

Forsøkene med tre-termin er begrenset til visse fag og læresteder, ikke så mange studenter deltar flere ganger. Av sommerstudentene 1993 ved UNIT/AVH hadde 15 prosent gjennomført sommerstudium samme sted året før.

Tre-termin studentene kan ha fått bedre arbeidsrutiner av et intensivt og konsentrert studieopplegg. Det kan føre til at de holder normert studieprogresjon, eller til og med fortsetter med raskere gjennomføring enn normert. Etter engelsk grunnfag/mellomfag ved UiTø "vil flere av dem som har vært gjennom dette studiet satse på å øke egen vekttallsproduksjon pr. år også i de videre studiene", ved nytt tre-termin studium eller å kombinere grunnfag med ex.phil. eller semesteremne."

På den annen side er det en risiko for at studentene blir så slitne av et tre-termin opplegg, særlig sommertermin med lite ferie, at de senere ikke klarer å oppnå de normerte 10 vekttall pr. semester. Det vil si at "vinningen går opp i spinningen" og de oppnår ikke en avsluttende grad (cand.mag. eller hovedfag) til normert tid.

- UiO har fulgt opp ex.phil. sommerstudentene for å undersøke dette. Av studentene som besto eksamen sommeren 1992 ble 4 prosent cand. mag. i høstsemesteret, 42 prosent tok de normerte 20 vekttall i neste studieår. Så mange som 54 prosent tok færre vekttall ved UiO - noen av disse kan imidlertid ha studert ved andre læresteder.

- Teologisk fakultet ved UiO har fulgt opp sommerstudentene i kristendom mellomfag og forkurs i språk (gresk, hebraisk, latin). Av studentene som deltok i sommerterminen 1992 hadde 81 prosent normert studietid i høstsemesteret, 81 prosent i vårsemesteret og 80 prosent i høstsemesteret 1993. Disse studentene vil vanligvis fortsette med kristendom hovedfag eller embetsstudiet i teologi. Av de som deltok i sommerterminen 1993 hadde bare 62 prosent normert studietid i høstsemesteret, dette må imidlertid ses i forhold til at ikke mer enn 73 prosent hadde normert studietid i vårsemesteret før de deltok i sommerterminen. Lærestedet konkluderer med at "undersøkelsene viser ikke at deltagelse på sommerterminen fører til redusert progresjon de påfølgende semestrene."

2.4 Færre studenter stryker med tre-termin/sommertermin enn i vanlige semestere

Vi bør vurdere stryk i sammenheng med gjennomføringen. Lav strykprosent i et studium ser positivt ut, men det kan skyldes at mange av de svake og dårlig forberedte studentene trekker seg før eksamen. Da blir frafallet stort og gjennomføringen lav, noe som er negativt.

Vi minner om at pensum skulle være det samme i tre-termin studiene (integrert eller sommertermin) som i semestere, eksamensoppgaver skulle ha samme vanskelighetsgrad som ellers og lærestedene brukte sine faste sensorer. Studier i de korte sommerterminene skulle ikke være noen "lett"-variant.

Tabellen i vedlegg 3 viser strykprosenten: antall studenter som leverer eksamensoppgave med karakter dårligere enn 4,0 og studenter som trekker seg under eksamen i prosent av studenter møtt til eksamen, for studiene i tre-termin og i semestere. (Noen læresteder tar ikke med studenter som trekker seg under eksamen, vi har korrigert for det der data gjør det mulig.) Tabellen skulle være lett å lese, så vi går ikke her detaljert inn på strykprosenten i de ulike studiene.

I de **integrerte tre-termin studiene** var strykprosenten stort sett lavere i tre-termin enn i semestere. I litteraturvitenskap og engelsk strøk fra 0 til 20 prosent på de ulike deleksamener i grunnfag og mellomfag. I disse studiene ble det en seleksjon av tre-termin studentene underveis, de faglig svake studentene kunne gå over til semesterordning i løpet av grunnfaget. I litteraturvitenskap måtte studentene ha bestått grunnfag før de kunne ta mellomfag om sommeren. I psykologi grunnfag som tre-termin og med deleksamener strøk omtrent 10 prosent i de to kullene, mot 20-30 prosent ved udelt grunnfagseksamen. Studenter kunne også ta deleksamener uten tre-termin opplegg.

Strykprosenten var derimot meget høy for tre-termin ingeniørstudenter i Narvik. Ved sommerekksamen i 1. års matematikk strøk 60 prosent i det første kullet (litt høyere enn våreksamen i Narvik, men lavere enn gjennomsnittet for alle ingeniørhøgskoler) og 53 prosent i det andre kullet (som ved våreksamen i Narvik og som gjennomsnittet). I fysikk strøk 41 prosent og 23 prosent av de to kullene tre-termin studenter. Tre-termin studenter burde sammenliknes med andre forkursstudenter, men ingeniørhøgskoler har ikke slik statistikk for 1. års studenter. Mange ingeniørstudenter har svak bakgrunn i matematikk fra videregående skole, i likhet med ettårig forkursstudenter manglet tre-termin studentene slik bakgrunn enten de kom fra allmennfag eller yrkesfag/teknisk fagskole. Vi kunne derfor kanskje ikke vente bedre resultater.

I **sommertermin studiene** varierte strykprosenten sterkt, den var oftest lavere enn i vanlige semestre. Vi starter med de beste studiene:

- Ingen strøk i kristendomskunnskap mellomfag i tre sommerterminer (som i semestre) og i norsk mellomfag deksamener første sommer (som delvis i semestre).
- Under 10 prosent strøk i spesialpedagogikk grunnfag (halvårsheter), samfunnsvitenskapelig forskningsmetode, matematikk for (sosial-)økonomer, matematisk fagdidaktikk, deksamener i norsk mellomfag andre og tredje sommer, deksamener i studiet i europeisk integrasjon, forkurs i fonetikk og språkvitenskap første sommer, forkurs i hebraisk første sommer.
- Den sterkeste forbedringen var i examen philosophicum i Oslo, fra 28 prosent stryk første sommer (omtrent som i semestre) til bare 3 prosent og 10 prosent stryk senere sommere, etter å ha stilt strengere krav til studentene. Også i ex.phil. ved Høgskolen i Agder sank strykprosenten fra 30 til rundt 10. I forretnings-engelsk ble strykprosenten halvert, fra 19 til 8 prosent.
- Mellom 10 og 20 prosent strøk i generell kjemi (omtrent som i semestre), diskret matematikk, forkurs i gresk og i hebraisk (bedre enn i semestre).
- Mellom 20 og 35 prosent strøk i organisk kjemi (omtrent som i semestre), brukerkurs i matematikk, forkurs i fonetikk og språkvitenskap (som i semestre).
- Mellom 35 og 50 prosent strøk i tallteori (dårligere enn i semestre), videregående lineær algebra (tildels bedre enn i semestre), forkurs latin (som i semestre).
- Mellom 60 og 70 prosent strøk i Mikro A for sosialøkonomer 3. avdeling og funksjonsteori (begge dårligere enn i semestre).

Høy strykprosent i sommerterminen førte til at lærestedet forsøkte andre studier neste sommer:

- Sosialøkonomi i Oslo erstattet Mikro A (65 prosent stryk) i 1993 med Matematikk for økonomer (10 prosent stryk) i 1994.
- Fra 37 til 68 prosent av studentene strøk i matematikkemnene i 1992 (tallteori, funksjonsanalyse, videregående lineær algebra) ved AVH i Trondheim. Mange sommerstudenter manglet de nødvendige forkunnskaper. Neste sommer ble resultatene bedre, AVH tilbød matematisk fagdidaktikk som var obligatorisk til cand.mag. grad med matematikk (9 prosent stryk) og diskret matematikk som ikke krevde særlige forkunnskaper (18 prosent stryk). I 1994 var tilbudet brukerkurs i matematikk (33 prosent stryk).

2.5 Gjennomsnittskarakteren sjelden best i tre-termin

Tabellen i vedlegg 4 viser gjennomsnittskarakteren for studenter som har bestått eksamen i studier i tre-termin og i semestre. Vi skal her svare på: Var gjennomsnittskarakteren best i tre-termin? Hvordan var karakternivået i tre-termin studiene?

I bare 3 studier var gjennomsnittskarakteren bedre i tre-termin enn i semestre, i 8 studier var det omtrent likt, i 6 studier var det dårligere i tre-termin. For 5 studier har ikke lærestedene oppgitt gjennomsnittskarakteren i tre-termin og/eller i semestre, 2 studier gis ikke i semestre. Vi kunne kanskje ha ventet bedre resultater, ut fra at det var heltidsstudenter og trolig motiverte studenter. Men særlig sommerterminene var korte i forhold til et vanlig semester.

Bare i ett studium var gjennomsnittskarakteren mye bedre i tre-termin (i parentes) enn i semestre: examen philosophicum ved Høgskolen i Agder (2,5-2,8).

I to studier var gjennomsnittskarakteren litt bedre enn ellers: examen philosophicum i Oslo (2,6-2,7) og matematikk 1. år ingeniørstudiet i Narvik (3,2-3,3).

I åtte studier var gjennomsnittskarakteren i tre-termin omtrent som i semestre (pluss/minus 0,1), med de beste først: litteraturvitenskap grunnfag (2,4); kristendoms-kunnskap mellomfag (2,4-2,5) der variasjonene er større i semestre; norsk mellomfag deleksamener (2,5-2,7); engelsk mellomfag deleksamener (2,5-2,7) der også variasjonene er større i semestre; psykologi grunnfag (2,6); spesialpedagogikk grunnfag halvårsheter (2,6 og 2,7); sosialøkonomi Mikro A (2,8); matematikk for økonomer (2,8).

I fire studier var gjennomsnittskarakteren dårligere i tre-termin enn i semestre: litteraturvitenskap mellomfag (2,4); videregående lineær algebra (2,5); generell kjemi (2,7-2,8); organisk kjemi (3,0-3,1).

I to studier var gjennomsnittskarakteren mye dårligere i tre-termin enn i semestre: tallteori (3,0); funksjonsteori (3,2).

For tre studier har ikke lærestedene oppgitt gjennomsnittskarakterer i semestre: samfunnsvitenskapelig forskningsmetode (2,6); brukerkurs i matematikk (2,8); fysikk 1. år ingeniørstudiet i Narvik (2,9-3,1).

To studier gis ikke i semestre: forretningsengelsk (2,9-3,0); studiet i europeisk integrasjon deleksamener (2,3-2,9).

For to studier har ikke lærestedet oppgitt gjennomsnittskarakter i tre-termin: diskret matematikk og matematisk fagdidaktikk.

2.6 Tid til faglig modning?

Selv om strykprosenten tildels var lav og gjennomsnittskaracteren omtrent som ellers i tre-termin opplegget, kan disse objektive indikatorene skjule at resultatene ikke var faglig tilfredsstillende. Var sommerterminer så korte at studentene ikke fikk den nødvendige tid til faglig modning? Både lærere og studenter vurderte av dette i rapporter, spørreskjema og intervjuer. (For de integrerte tre-termin studier er dette mindre problematisk, her er pensum fordelt på tre omtrent like lange terminer.)

Matematikkemnene ved AVH sommeren 1992 hadde dårlige resultater. Ansvarlig lærer la vekt på at matematikk er et modningsfag, studenter rekker ikke å forstå alt på seks uker. Derfor har AVH noen matematikkemner over to semestre. (Vi bør merke oss at selv "små" emner på 2-3 vekttall kan kreve tid av studentene.)

Norsk mellomfag (10 vekttall) ved Høgskolen i Agder sommeren 1992 hadde meget gode resultater, ingen stryk og normale gjennomsnittskaracterer ved de tre deleksamener. Lærerne var imidlertid skeptiske. "Ukene var så tett belagt med undervisning (6 timer pr. dag) at semesteret nok bar mer preg av "skole" enn egentlig studium. Dette medførte naturligvis at den nødvendige tid til å lese sekundærlitteratur og til å la stoffet synke, ble drastisk redusert." Bare 1/4 av studentene mente opplegget hadde fungert tilfredsstillende. Deres kommentarer var som lærernes: hektisk, mottar ukritisk, "gulper opp" det som er gjennomgått. Ut fra kritikken ble studiet neste år redusert til 6 vekttall om sommeren og resten om høsten.

Kristendomskunnskap mellomfag (10 vt) i Oslo hadde også meget gode resultater, både sommeren 1992 og senere, ingen stryk og normale gjennomsnittskaracterer. Lærerne var overrasket, "mellomfagstillegget var det fag man av faglige grunner var mest skeptisk til å legge til en sommertermin, da man var redd for at tiden ville bli for knapp til fordypning." Men disse sommerstudentene fikk ti (senere åtte) uker undervisning, mens andre f.eks. norskstudentene bare fikk seks uker undervisning.

Det er ikke sikkert at lang tid er det viktigste for at studentene skal oppnå faglig modning, lærestedene kan sette i verk ulike tiltak for å stimulere til fordypning og egeninnsats.

3 TRE-TERMIN OG/ELLER STUDIEFORBEDRENDE TILTAK

3.1 Fokus på studiekvalitet

Tre-termin forsøkene skal få noen studenter raskere gjennom studiet, men uten at studentene får et kvalitativt dårligere studietilbud. Departement og læresteder har det siste tiåret i større grad fokusert på studiekvalitet. Hernesutvalget foreslo at studier organiseres med bedre veiledning, oppfølging og tilbakeføring - bl.a. via skriftlige oppgaver og gruppearbeid (NOU 1988:28 kap. 7). Studiekvalitetsutvalget (1990) la vekt på refleksjon og løpende diskusjoner av undervisningen.

Departementet har satt i gang og finansierer fem nasjonale fagevalueringer av høyere utdanninger 1992-96 for å bedre utdanningstilbud og læringsmiljø. I tillegg har departementet gitt særskilte bevilgninger til fagmiljøer ved universitetene for tiltak som skal bedre studiekvaliteten: gruppeundervisning og -veiledning, bruk av studentassistenter, skrivekurs, skriving av seminarinnlegg, PC og fast lesesalsplass.

3.2 Gode resultater med mer veiledning og krav til studentene

"Tre-terminsordning og bedring av studiekvaliteten må slik sett ses som to sider av samme sak - nemlig å få flere studenter gjennom systemet med vellykket resultat og på gjennomsnittlig kortere tid enn nå." (Nilsen og Aspaas 1992 s. 16) I tre-termin forsøkene har lærestedene iverksatt ulike tiltak for å gi bedre undervisning og stille krav til studentenes aktivitet. Lærestedenes rapporter og intervjuer med lærerne (i 1993) understreker at det hovedsakelig er disse tiltakene som førte til lite frafall og stryk blant tre-termin studentene og sommerstudentene.

Hvilke tiltak skulle gi **bedre undervisning og veiledning**?

- "Tutor"ordning (litteraturvitenskap), der hver lærer fungerer som kontaktperson sosialt/praktisk samt faglig veileder for en gruppe på fire - fem studenter, med møte hver uke i startfasen, senere annenhver uke og en gang i måneden.
- Kurs i studieteknikk og kurs i å skrive eksamensoppgaver (psykologi grunnfag), men fremmøtet var lavt.
- Mere kollokvieundervisning. Øvingsoppgaver ble ikke bare gjennomgått som i semestere, men også individuelt rettet og kommentert, av assistenter (matematikk) eller lærere (ex.phil. Høgskolen i Agder), for ekstra betaling.
- Færre enn ti studenter i kollokviegrupper (generell kjemi, organisk kjemi).
- Uformelle faglige diskusjoner når lærere og studenter bodde og spiste sammen i gammelt kloster i Hellas (ex.phil. Høgskolen i Agder).
- Forelesninger innspilt på kassett som supplement (ex.phil. Høgskolen i Agder).
- Økt antall forelesninger hvor var få (litteraturvitenskap mellomfag, fra 2 til 6 timer i uken).

Hvilke tiltak stilte **krav til studentenes aktivitet?**

- Obligatorisk å skrive 4 - 10 oppgaver/essays (engelsk, litteraturvitenskap, ex.phil. UiO 1993 og 1994, forretningsengelsk). For ex.phil. ble resultatene dramatisk forbedret, fra 28 prosent stryk året før til bare 3 prosent stryk når studentene måtte skrive oppgaver. "Den økte skrivetreningen, flere skriftlige og muntlige bidrag har hatt den tilsiktede effekten å minske strykprosenten og øke karakternivået." er oppsummering i rapporten fra Tromsø om engelsk og litteraturvitenskap.
- Obligatorisk muntlig seminarinnlegg (litteraturvitenskap).
- Obligatorisk muntlig presentasjon tatt opp på video og gjennomgått med individuell veiledning (forretningsengelsk).
- Obligatorisk fremmøte til 3/4 av øvinger (ex.phil. UiO 1993 og 1994).
- Obligatorisk fremmøte til all undervisning (ex.phil. Høgskolen i Agder)
- Kontroll med fremmøte til undervisning for statistikkformål. I de fleste sommerstudiene var fremmøtet lavt, 1/4 - 1/2 av studentene på øvinger og 1/2 - 3/4 av studentene på forelesninger. De som ikke møtte, fikk generelt dårlige karakterer eller strøk til eksamen.

Norsk Studentunion er prinsipielt motstander av å innføre flere obligatoriske oppgaver/øvinger, siden det utestenger privatister. Etter vår mening er det viktigere at de studenter som deltar i undervisningen, får skrivetrening og bedre sjanser til å klare eksamen på normert tid, enn å prioritere privatister. Dessuten er det flere grunner til at **tre-termin studentene må kunne forpliktes** til å skrive obligatoriske oppgaver, hvis lærerne finner det ønskelig:

- Det er en forsøksordning med frivillig deltakelse for studentene.
- Studentene har fått ekstra lån og stipend for å studere på heltid og ikke ha sommerjobb.
- Lærerne gir tildels avkall på egen sommerferie for å undervise.
- Departementet har bevilget ekstra penger til forsøksordningen, og lærestedene har anstrengt seg for å organisere tilbudene.

Studiekvalitetsutvalget mente det ville være nødvendig med et langsiktig arbeid for å utvikle kulturen ved universiteter og høgskoler, til økende interesse og kompetanse for undervisning og læring. Etter vår mening er det sentrale ved tre-termin forsøkene at fagmiljøene blir mer opptatt av undervisningen, at de diskuterer hvordan studiekvaliteten kan bli bedre og eksperimenterer med ulike tiltak, at de lærer av egne og andres forsøk. Da Hernesutvalget i 1988 (s. 94) foreslo å forlenge undervisningsåret, var det for å bedre studiekvaliteten. Det er fortsatt aktuelt.

4 UTFORDRINGER FOR UNDERVISNINGSPERSONALET

4.1 Krav om erfarne lærere, særlig til sommertermin

Tre-termin opplegget, og særlig sommerterminen, er konsentrert og arbeidsbelastende. Derfor må en bruke lærere som har erfaring med å undervise i studiet/emnet - det understreket alle fagmiljøene i intervjuer og rapporter. Hvor fikk en de erfarne lærerne fra? Fagmiljøene fikk ekstra bevilgninger til å **engasjere** amanuenser til tre-termin undervisningen. Med knapp tid første år var lokal rekruttering eneste mulighet, amanuenser fra andre læresteder eller personer med amanuensiskompetanse ved eget lærested. Hvis den nyengasjerte ikke hadde undervist i det aktuelle emnet, foretok en rokeringer. En fast ansatt professor/amanuensis tok sommerundervisningen (kjemi), eller en stipendiat som hadde erfaring (matematikk). Et alternativ til å engasjere amanuensis var å bruke erfarne **hjelpelærere**, som en brukte i semestere (ex.phil., forretningsengelsk, forkurs i språk). Med bare hjelpelærere risikerer en at tre-termin studiet får for liten forankring i fagmiljøet, selv om en fast ansatt formelt må være faglig ansvarlig. Dårlig integrering av nyengasjerte lærere i fagmiljøet kan være et problem i forsøksordninger for bedre studiekvalitet (eks. Rønning 1994 om "store fags pedagogikk").

Lærestedene brukte sine **faste sensorer** til eksamener i sommerterminen, for å sikre at kvalitetskravene skulle være som i semestere.

4. 2 Lærerne vil heller ha forskningsfri enn ekstra lønn for sommertermin

I utredningen om tre-termins studieår ble det anslått at et "helårsløp" (minimum 25 vektall per år) ville kreve minimum 30 prosent økning i lærerressurser for disse studenter, og at 1/3 av studentene kunne følge "helårsløpet", slik at det ville kreve 10 prosent økning i lærerressurser. (Nilsen & Aspaas 1992:42) Det tilsvarer vel 200 nye stillinger for HF-, SV- og MN-fag. Men utredningen anbefalte bruk av hjelpelærere samt ekstraarbeid fra faste lærere i en overgangsperiode, til ca 30 millioner kr. i året. Lærere burde veksle mellom "normalarbeidsår" og "overbelastningsår". Alternativt kunne instituttene definere full undervisningsplikt, og vise at den var oppfylt før lærere fikk ekstra betaling.

Når faste lærere underviste i sommerterminer 1992-94, gikk dette til fradrag i den samlede undervisningsplikten - slik at disse lærerne kunne få mer tid til forskning i høst- eller vårsemesteret. Som vikarer i undervisningen i semestere brukte lærestedene amanuenser som var engasjert for tre-termin ordningen. Høgskolen i Agder var det eneste lærested som ga ekstra lønn istedenfor fri til forskning for faste lærere som underviste i sommerterminen 1992.

I tillegg brukte lærestedene timelønnet personell i sommerterminen: erfarne hjelpelærere (ex.phil., språk), stipendiater og studentassistenter (øvinger og laboratorier i MN-fag) samt utenlandske gjesteforelesere (studiet i europeisk integrasjon, delvis norsk mellomfag).

4.3 Ekstra lærer(e) betyr mye for små fagmiljøer

Rapportene fra lærestedene er positive i sin vurdering av at ekstra bevilgninger innen tre-termin forsøkene ga lærestedene mulighet til å engasjere amanuenser for et eller flere studieår. Lærestedene får dekket hele årslønnen for disse amanuensene, inkludert halve tiden forutsatt brukt til egen forskning. Særlig for små fagmiljøer betydde det mye å få en ekstra stilling eller to, studentene fikk et bredere tilbud og lærerne kunne undervise mere i sine faglige spesialiseringer, både i tre-termin studiene på grunnfag/mellomfag nivå og på hovedfag nivå. De fleste fagmiljøene fikk en ekstra amanuensis til hvert tre-termin studium, men ved Universitetet i Tromsø fikk litteraturvitenskap to og engelsk fire amanuensisstillinger. (De var underbemannet ifølge NAVF-evalueringen av engelsk i 1991.)

Når lærestedene er positive til permanent sommertermin eller tre-termin studier ut over forsøksperioden, er deres forutsetning at amanuensis engasjementene gjøres om til faste stillinger.

Fordelene med de ekstra amanuensisstillingene kan imidlertid ikke være noe avgjørende argument for å fortsette med tre-termin organisering. Vi må se på hvilke fordeler og ulemper tre-termin ordningen samlet gir for studentene, både de som deltar i tre-termin og de andre.

5 HVA SLAGS STUDENTER?

5.1 Opptakskrav: prioritere egne studenter eller Norges-nett?

Noen tre-termin forsøk var i profesjonsstudier, dvs egne studenter: sosial-økonomi 3. avd. i Oslo, psykologi 3. avd. i Oslo, ingeniør 1. år i Narvik.

For studiet i europeisk integrasjon krevde KUF at sommerstudentene i 1992 måtte være ordinære studenter ved Agder DH høsten 1992. (SEVU tilbød studieplasser til eksterne søkere, de betalte markedspris stort sett finansiert av arbeidsgivere.) Men interessen var mindre enn ventet i målgruppen toårig/fireårig økonom-utdanning, så Høgskolen måtte ta med egne studenter uten tilstrekkelige forkunnskaper i økonomi og engelsk. (Undervisning og eksamener var på engelsk.) Neste sommer fikk økonomistudenter fra andre læresteder adgang, og resultatene ble bedre. Også forretningsengelsk i Agder hadde slike problemer. Det kan være **for få kvalifiserte egne søkere** til spesielle tilbud ved små læresteder.

Bare Universitetet i **Trondheim (UNIT) prioriterte egne studenter** (AVH og NTH) til alle sommerstudier ved AVH. Første prioritet hadde søkere som var registrert og eksamenspåmeldt ved UNIT våren 1992, de med oppmelding i ti eller flere vekttall ble **rangert etter studieansiennitet** (ordinære regler), de andre ble rangert etter antall vekttall oppmeldt. (Søknadsfristen var før eksamen i vårsemesteret.) Andre prioritet hadde søkere som tidligere hadde studert ved UNIT. Tredje og fjerde prioritet hadde søkere registrert ved andre universiteter våren 1992 og tidligere, også disse søkerne ble rangert etter studieansiennitet. 86 prosent av søkerne var egne studenter. Sommeren 1993 var søkningen mindre, alle med generell studiekompetanse ble tilbudt plass. (I matematikkemner kunne flere enn planlagt tas opp, i kjemiemner begrenset laboratorie plassene opptaket.)

Universitetene i Oslo, Bergen, Tromsø og Høgskolen i Agder stilte **søkere fra andre læresteder likt med egne** søkere. Tilbudene ble gjort kjent ved oppslag på andre læresteder, tildels ved brosjyre (Teologisk fakultet i Oslo) og i avisannonser. Siden tre-termin tilbudene var meget begrenset i hvilke studier som ble gitt hvor, var denne åpenheten mer på linje med tankegangen bak Norges-nettet.

- I de integrerte tre-termin studiene i Tromsø (grunnfag/mellomfag) og Bergen (grunnfag og ex.phil.) ble eksterne søkere opptatt ved lærestedet for perioden høst, vår og sommer. I Tromsø 1992/93 kom 43 prosent av engelskstudentene fra Sør-Norge, langt flere enn vanlig. "Noen av dem kom nok fordi det er adgangsbegrensning ved de andre universitetene, men flere sa de valgte å studere engelsk

i Tromsø på grunn av tre-termins ordningen."

- Ved Høgskolen i Agder kom omtrent 2/3 av sommerstudentene fra andre læresteder de tre sommerene. Noen sommerstudier fortsatte med undervisning eller prosjektoppgave i høstsemesteret, eksterne studenter fikk vansker med det: forretningsengelsk 1992 og 1993 (23 og 37 prosent eksterne studenter), norsk 1993 og 1994 (75 og 28 prosent eksterne), studiet i europeisk integrasjon 1993 og 1994 (29 og 71 prosent eksterne).

- Sommerstudier i Oslo 1992 i kristendomskunnskap mellomfag hadde 25 prosent **eksterne** studenter; forkurs i gresk, hebraisk, latin hadde 30 - 40 prosent eksterne studenter. Opptakskrav var bestått kristendomskunnskap grunnfag og ex.phil. De eksterne kom tildels fra private læresteder (Menighetsfakultetet, Misjonshøgskolen) og fra DH. "En del av dem som ble tatt opp og kom fra andre utdanningssteder, **oppførte seg som paragraf 45-studentene** i de ordinære semestrene. De deltok lite eller overhodet ikke i undervisningen, og flertallet møtte ikke til eksamen. Av dem som møtte, strøk 3 av 4, slik paragraf 45-studentene gjør ved våre ordinære eksamener i språk."

Opptakskrav til ex.phil. sommerstudiene i Oslo og Agder var minst et grunnfag eller tilsvarende. Agder brukte **loddtrekning** blant kvalifiserte søkere i 1992, de mente KUF var mot å bruke tidligere karakterer som kriterium - men de kunne evt brukt studieansiennitet. Mediaoppslag om ex.phil. studiet ved Agder med Hellas-opphold ga mange eksterne søkere og studenter de tre sommerene (ca 60, 70 og 80 prosent).

Opptakskrav til organisk kjemi var bestått eksamen i generell kjemi. Det var ikke formelle opptakskrav til matematikkemnene ved AVH, det viste seg at mange sommerstudenter manglet de emner som studiehåndboken anbefalte som grunnlag - dette var studentenes ansvar både i sommerterminen og ellers.

Ingen av tre-termin studiene stilte krav om, og undersøkte om, søkerne hadde fulgt normert studieprogresjon tidligere. Det ser ut til at lærestedene overlater kontroll med studieprogresjonen til Lånekassen. (AVH regnet studieansiennitet, men dette er semestre registrert og ikke antall vekttall som er bestått.)

5.2 Tre-termin studier er ikke bare for "elitestudenter"

Studentorganisasjonene har uttrykt skepsis til at det blir skjev rekruttering til tre-termin studieordningen og sommerterminer, ved at eldre studenter med familie ikke kan delta som heltidsstudenter. Nå var de fleste tre-termin tilbud på grunnfag- og mellomfag nivå, der de fleste studenter også i semestre er unge og uten familie. Å reise til en annen by eller til Hellas for sommerstudier er trolig

forbeholdt studenter uten familieforpliktelser. Men å studere ved eget lærested om sommeren er mulig **også for studenter med familie**. Gitt at de søker, blir de opptatt og fullfører de? Av sommerstudentene i kjemi og matematikk ved AVH i Trondheim 1992 var omtrent en fjerdedel 25 år eller eldre, omtrent en fjerdedel var gifte/samboere og nesten en tiendedel hadde barn - både av de som deltok i undervisningen og av de som hadde avbrutt. Studenter med barn avbrøt ikke sommerterminen i større grad enn andre studenter. Derimot avbrøt mannlige studenter over 25 år i større grad. (Skog og Meland 1992) Sommeren etter var det relativt flere eldre studenter over 25 år av de som avbrøt enn av de som deltok (45 og 28 prosent), og flere hadde barn av de som avbrøt enn av de som deltok (20 og 7 prosent). Omtrent en fjerdedel var gifte/samboere i begge grupper. Dette året var kvinnene som avbrøt eldre enn kvinnene som gjennomførte, men vi vet ikke om disse også hadde barn. (Engesbak 1993) Det var overraskende mange eldre studenter i sommerterminen, når de tilbudte emnene var på grunnfag- og mellomfag nivå som del av cand.mag. grad. Nesten 60 prosent av sommerstudentene som avbrøt hadde en studieansiennitet på 6 semestre eller mer, det gjaldt 35 prosent av de som deltok. En cand.mag. grad i realfag er normert til 7 semestre. Det ser ut til at mange sommerstudenter, særlig de som avbrøt, allerede **har studert lenger enn normert studietid**.

Både tre-termin studiene og sommerterminen er beregnet på heltidsstudenter, som får lån for tolv måneder mot ellers ti måneder i året. Sommerstudentene fikk i 1992 et ekstra **stipend** på 3 000 kroner måneden, som delvis skulle kompensere for bortfallet av sommerjobb. For 1993 og 1994 ble dette endret til lån som ble konvertert til stipend ved bestått eksamen i minst 5 vekttall. Lærestedene har overlatt til Lånekassen å ha oversikt over lån/stipend og avlagte eksamener.

5.3 Også vekttall fra privatister og kontinuasjon

Ved siden av heltidstudentene med lån/stipend var det et mindretall andre studenter, som gjorde sommerterminen mer lik vanlige semestre:

- Studenter med sommerjobb
- Yrkesaktive lærere som har sommerferie
- Delstudenter som bare tar noen deksamener i et studium
- Hospitanter som har fulgt undervisningen i faget tidligere, men ikke gått opp til eksamen
- Kontinuasjonsstudenter som har strøket i faget tidligere
- Privatister eller "paragraf 45-studenter" som ikke er tatt opp i studiet og som vanligvis ikke har fulgt undervisningen, men som har rett til å melde seg opp til eksamen etter paragraf 45 i Universitetsloven.

Sommerstudiene til **examen philosophicum** ved UiO og Høgskolen i Agder fikk dispensasjon fra departementet til å **nekte privatister å gå opp til eksamen**. Ellers kunne eksamenssystemet blitt brutt sammen. Studiet var lagt opp for hundre studenter i Oslo og femti i Agder. (I Oslo var det 800 som strøk og 1 200 som var oppmeldt men ikke møtte til ex.phil. eksamen våren 1992, en var engstelig for at mange av disse ville forsøke seg til sommereksamen.)

Privatister kunne heller ikke gå opp til eksamen i tre-termin studier med obligatoriske skriftlige oppgaver (forretningsengelsk, engelsk grunnfag/mellomfag, litteraturvitenskap grunnfag/mellomfag) eller laboratoriekurs (kjemi) - hvis de ikke hadde gjennomført og fått godkjent laboratorieoppgavene tidligere.

Kontinuasjonsstudenter og privatister bidrar til **høyere strykprosent** for tre-termin studiet samlet. Sommeren 1994 strøk 8 prosent av de registrerte studentene og 28 prosent av kontinuasjonsstudentene i generell kjemi ved AVH, samlet 17 prosent stryk. Tilsvarende forskjeller i strykprosent var det i organisk kjemi og samfunnsvitenskapelig forskningsmetode, men ikke i brukerkurs i matematikk. (Tabell i vedlegg 3.) Lærestedene har ellers ikke oppgitt data, men kommentert de svake resultatene for kontinuasjonsstudenter - både stryk og gjennomsnittskarakterer.

Men det er ikke utelukkende negativt at kontinuasjonsstudenter og privatister får gå opp til sommereksamener. Statistisk øker disse studentene gjennomføringsprosenten (i forhold til registrerte studenter) og antall **produserte vekttall**. Individuelt får studentene tatt igjen tidligere forsinkelser hvis de består eksamen, de slipper å vente et semester eller tilogmed to semestre på å ta eksamen. Derfor er lærestedene innstilt på fortsatt å tillate at sommereksamen brukes til kontinuasjon.

Et alternativ er særskilte **kontinuasjoneksamener** ved slutten av sommeren. Høgskolen i Agder tilbød det i en rekke emner, delvis med korte kurs i obligatoriske emner som ikke undervises hvert semester og derfor bare har eksamen en gang i året. Også andre læresteder nevner at dette kan være et mindre ressurskrevende alternativ til sommerundervisning. Profesjonsstudier har slike kontinuasjonseksamener, for at studenter ikke skal få for mange eksamener neste semester.

5.4 Frafall særlig når sommerjobb

I sommerstudiet Matematikk for økonomer i Oslo trakk studentene seg hovedsakelig fra undervisningen og eksamen fordi de fikk sommerjobb. Av studenter som ble registrert, men senere avbrøt sommerstudier i 1993 ved AVH i

Trondheim, oppga halvparten at årsaken var at de fikk sommerjobb (52 prosent, mot 32 prosent sommeren før). Studentene kunne oppgi flere årsaker til at de avbrøt, det meste var alternativ bruk av tiden: behov for lengre ferie (37 prosent), familiære hensyn (17 prosent), sykdom (12 prosent), praktiske årsaker inkl. militærtjeneste/rep.øvelse (15 prosent). Noen få fikk ikke stipend (5 prosent, mot 17 prosent sommeren før, da også 9 prosent avbrøt fordi lån/stipend kom for sent). Få studenter oppga faglige årsaker, som at de heller ville prioritere hovedfaget (17 prosent) eller at de ikke hadde de nødvendige faglige forkunnskaper (0, mot 7 prosent sommeren før). Lærerne i matematikkfagene derimot la vekt på det siste. Det gjaldt også forretningsengelsk og studiet i europeisk integrasjon ved Høgskolen i Agder sommeren 1992 (se 5.1). Lærere i norskstudiet mente noen studenter avbrøt fordi arbeidsmengden ble for stor - med seks timer forelesning hver dag, stort pensum og tre deksamener.

6 ORGANISERING I TID

6.1 Varierende lengde på terminer, særlig sommerterminer

Utredningen om tre-termin studieår tok som utgangspunkt at studentene skal studere **45 uker i året** i samlet tid for undervisning, selvstudier og eksamensperioder. Studenter og lærere bør kunne få fire ukers sommerferie i skoleferien. Lærestedene bør ha felles studiestart i annen uke av august. Utredningen kom med alternative modeller for organisering av studieåret (Nilsen & Aspaas 1992:25-27):

A. **Tre like lange terminer** på 15 uker hver. Engelsk grunnfag og mellomfag i Tromsø ble organisert omtrent slik, med høsttermin 13 uker, vintertermin 18 uker (inkludert 3 ukers studieopphold i England) og vår/sommertermin 14 uker. (Eksamensperioder er inkludert.) Her fikk studentene 4 uker ferie i juli-august.

B. **To lange terminer og en kort sommertermin**, høst og vår 18 uker, sommer 9 uker. De fleste universiteter og høyskoler var mest positive til denne modellen i høringsuttalelsene til utredningen. Litteraturvitenskap grunnfag og mellomfag i Tromsø ble organisert omtrent slik, med høsttermin 16 uker, vårtermin 15 uker og sommertermin 8 uker (inkludert eksamensperioder). Her fikk studentene 3 uker ferie i mai etter vårterminen og 2 uker ferie midt i august.

C. **To lengre terminer**, høst 19 uker og vår 26 uker. Studentorganisasjonene var mest positive til denne modellen i høringsuttalelsene. Dagens vårsemester blir fire uker lengre, studentene får 5-6 uker ferie i juli-august. Ingen læresteder har organisert sine forsøk slik.

D. **To semestre og en sommertermin**. Utredningen mente en ekstra sommertermin kunne passe for forkurs og kontinuasjonsstudier, de foreslo det ikke for ordinære studier. Allikevel ble **nesten alle forsøkene** ble organisert etter denne modellen, både 24 studier i sommertermin (i Oslo, Trondheim og Agder) og tre integrerte tre-termin studier (psykologi grunnfag og ex.phil. i Bergen, engelsk hovedfag i Bergen, forkurs i matematikk og fysikk for 1. års ingeniørstudenter i Narvik). Det varierte hvor mye ferie studentene fikk.

Mellom vårsemesteret og høstsemesteret var det ti uker til en sommertermin i 1992. Lærestedene organiserte studier som varte fra 4 uker (laboratoriekurs) til 13 uker, inkludert eksamensperiode. De lengste sommerstudiene begynte før vårsemesteret var slutt, noe som var problematisk (se 6.5). De fleste sommerstudier hadde 6 - 8 uker undervisning og 1 - 2 uker til selvstudium den første sommeren. De to neste somrene hadde **de fleste sommerstudier 7 - 8 uker undervisning**. Undervisningen ble forkortet med to uker i de lengste sommerstudiene (kristendomskunnskap og forkurs språk i Oslo), og forlenget med en uke ved AVH i Trondheim (kjemi, matematikk) etter ønske fra studenter og lærere.

Undervisningstiden i sommerterminen var stort sett **1/2 - 2/3 av et høstsemester og 1/3 - 1/2 av et vårsemester**. Ulike fakulteter har ikke like lang undervisning i semestrene, vi har regnet ut fra høstsemester på 12 uker (HF,SV) til 14 uker (MN) og vårsemester på 16 uker (HF,SV) til 18 uker (MN) ved Universitetet i Oslo i 1992.

Et sommerstudium hadde en særegen organisering: spesialiseringskurs i 2. avdeling psykologi tilbudt som **intensive heldagskurs** i 2 - 4 dager, tildels med profesjonelle psykologer som lærere. Slik organisering er ellers typisk for etterutdanning.

I de fleste sommerstudier fikk studentene noe **tid til selvstudier**. Kjemi- og matematikkstudentene i Trondheim hadde en uke rett før eksamen de tre somrene. Ex. phil. studentene i Oslo hadde to uker midtveis første sommer, det ble endret til en uke midtveis og en uke før eksamen. Norskstudentene i Agder hadde en uke midtveis i terminen, studentene i europeisk integrasjon hadde bare en lesedag foran hver eksamen. I kristendom og forkurs språk i Oslo fikk studentene tre uker midtveis til selvstudier første sommer, det var uklart om det skulle være ferie. Senere ble de tre ukene satt av til ferie etter eksamen for studentene.

6.2 Hvor intensivt studium?

Studiene organisert i tre-terminer eller sommerterminer skulle ikke være noen "lett"-variant. Pensum og eksamenskrav skulle være som i vanlige semestre. Samtidig var terminene stort sett kortere enn et semester, lærestedene kunne prøve å tilpasse studiets omfang i vekttall til terminlengden.

Lærestedene tilbød studier på fra 2 til 10 vekttall i sommerterminer, studentene måtte ta minst 5 vekttall for å få lån/stipend fra Lånekassen. De integrerte tre-termin studiene var på 30 vekttall.

Hvor stor ble studiebelastningen, målt i **vektall per uke** i tre-termin studiene sammenliknet med i semestre? Tabellen i vedlegg 5 viser dette, antall uker er for undervisning og selvstudier.² Vi har regnet to uker til selvstudium i semestre som et gjennomsnitt.

² Ikke i tabellen: Forkurs ingeniørstudenter har 6 vekttall eksamener 1. år, men ikke vekttall i forkurset. Ti psykologikurs tilsvarende 0,5 - 2 vekttall hver.

Normal studiebelastning i semesterene er 0,5-0,6 vekttall per uke om våren og 0,6-0,7 vekttall per uke om høsten. **Vel halvparten av sommerstudiene** hadde normal studiebelastning. De fleste av disse studiene var på 5 vekttall: to kjemiemner, to sosialøkonomiemner, brukerkurs i matematikk, samfunnsvitenskapelig metode, forkurs i gresk/hebraisk. Kombinasjon av matematikkemner ga 5 eller 6 vekttall. Labkurs i kjemi/biologi var 2 vekttall og halvparten av vanlig sommertermin i varighet.

Samlet hadde de **integreerte tre-termin studiene litt større studiebelastning** enn i semestre: fra 0,75 vekttall per uke i engelsk grunnfag/mellomfag til 0,77 vekttall per uke i litteraturvitenskap grunnfag/mellomfag og 0,79 vekttall per uke i psykologi grunnfag med ex.phil. Dette var også hensikten med organiseringen. Det er noe overraskende at grunnfagene hadde normal studiebelastning, selv om disse terminene er kortere enn semestre. (Vi har kanskje undervurdert tiden til selvstudium i semestre.) Studiebelastningen var størst i sommerterminene, særlig i litteraturvitenskap med 1,25 vekttall per uke.

Åtte sommerstudier hadde dobbelt så stor studiebelastning som i semestre, med 1,0 vekttall per uke eller mer. Disse studiene var på 10 vekttall: norsk mellomfag, kristendomskunnskap mellomfag, halve spesialpedagogikk grunnfag, ex. phil. i Oslo og Agder, forkurs i latin. Forretningsengelsk og studiet i europeisk integrasjon var på 6 vekttall i sommerterminen, det siste hadde kort varighet. Det mest intensive studiet var norsk mellomfag første sommer (1,43 vekttall per uke), de neste sommerene tok studentene bare 6 vekttall av studiet så det ble mindre intensivt. Motsatt ble kristendomsstudiet og latin forkurs mer intensivt, ved at sommerterminen ble forkortet fra 13 uker (overlapping med vårsemesteret) til 8-9 uker. Vi kommer tilbake til spørsmålet om hvor mange vekttall det er forsvarlig å ha i en sommertermin (se 7.1).

6.3 Fra seks til tredve undervisningstimer i uken i tre-termin studier

Samlet skulle tre-termin studentene få minst like mye undervisning som i semestre. Ex. phil. ved Høgskolen i Agder (i Hellas) og litteraturvitenskap i Tromsø ga mer undervisning enn ellers. Studier varierer i hvor mye undervisning i uken det gis i semestre. Dette, vekttall og lengde på terminen virker inn på hvor mange timer undervisning i uken de ulike studiene ga til tre-termin studentene. (Undervisning er både forelesninger, evt kollokvier og evt laboratorium.) Tre-termin studentene hadde fra 6 timer til 30 timer undervisning i uken. Spredningen er stor, så vi finner ikke noe "gjennomsnitt" studium.

Timer/uke undervisning i studiet:

- 30 Norsk mellomfag (S92), Europeisk integrasjon
- 28 Biokjemilab + Funksjonsteori
- 25 Ex.phil. HiA
- 24 Generell kjemi, Organisk kjemi
- 18 Ex.phil. UiO, Norsk mellomfag (S93)
- 17 Engelsk grunnfag
- 15 Litteraturvitenskap mellomfag, Forretningsengelsk, Spesialpedagogikk, Forkurs matematikk og fysikk ingeniørstudiet (S)
- 14 Funksjonsteori + Tallteori/V.g. lineær algebra (S92), Matematikk for økonomer
- 12 Engelsk mellomfag, Mikro A sosialøkonomi
- 11 Litteraturvitenskap grunnfag, Kristendom mellomfag
- 10 Matem. fagdidaktikk + Diskret matematikk (S93)
- 9 Psykologi grunnfag del (S)
- 8 Kristendom mellomfag (S92)
- 7 Forkurs gresk, hebraisk, latin
- 6 Forkurs gresk, hebraisk, latin (S92)

Noen studier hadde bare **forelesninger**: kristendomskunnskap, norsk, europeisk integrasjon (forelesninger på engelsk). De to siste studiene hadde 30 timer i uken, dvs. seks timer forelesning hver dag sommeren 1992! Neste sommer ble norskstudiet redusert i vektall, europeisk integrasjon ble forelest også på lørdager. De andre studiene hadde 5 - 15 timer forelesninger i uken. Antall timer forelesninger samlet i tre-terminen var som i semestere, med to unntak: Spesialpedagogikk hadde færre forelesninger, for å få plass til en ukes praksis. Litteraturvitenskap mellomfag øket forelesninger fra 2 til 6 timer i uken.

De fleste tre-termin studiene hadde **gruppeundervisning**, fra 4 til 10 timer i uken. En lærer eller studentassistent gjennomgår oppgaver studentene har skrevet eller regnet, med diskusjon. Slike øvinger (kollokvier, seminarer) gir en mer aktiv læreprosess for studentene.

Kjemistudiene hadde to **laboratoriedager** i uken, med normalt 5 timer (som vi har regnet) og maksimalt 7 timer om dagen. Biokjemikurset hadde fire laboratoriedager i uken, de måtte også ta et matematikkfag (3 vektall) for å få studielån/stipend. Disse studiene krever også tid til å skrive laboratorierapporter, i tillegg til regneøvinger.

Tre-termin studentene ble ikke spurt om hvor mange timer i uken de hadde brukt til selvstudier (lese, oppgaver). Til sammenlikning brukte heltidsstudenter våren 1985 ved Universitetet i Oslo til selvstudier gjennomsnittlig 19 timer i uken i norsk og 26 timer i uken i MN-studier (Berg & Aamodt 1987:81). Hvis mange av tre-termin studentene brukte like lang tid, ble det samlet omtrent 50 timer studier i uken.

6.4 Oppdeling i emner: fleksibilitet, men flere eksamener

Siden sommerterminen var kortere enn et vanlig semester, var det ønskelig å ha sommerstudier som var av mindre omfang enn de 10 vekttall som er normalt i et semester. Slike emner på 1-9 vekttall finnes i profesjonsstudier, ved høyskoler, i MN-studier og tildels ved andre fakulteter ved universitetene. Læresteder kunne **velge ut og kombinere emner** som ga ønsket antall vekttall for sommerterminen. Studenter måtte ta minst 5 vekttall i sommerterminen for å få stipend. Emner på 5 vekttall ble tilbudt i sosialøkonomi 3. avdeling i Oslo, i kjemi ved AVH i Trondheim. Matematikkemner på 2 og 3 vekttall måtte kombineres ved AVH. Noen studenter forsøkte å ta 5 vekttall kjemi og 2-3 vekttall matematikk, men de strøk. Også studenter på 2 vekttall laboratoriekurs i biokjemi måtte ta 5 vekttall kjemi eller 3 vekttall matematikk i tillegg for å få stipend. Kombinasjoner av emner gir flere eksamener for studentene i sommerterminen, en økt belastning.

- Høgskolen i Agder **delte opp 10 vekttall studier** mellom 6 vekttall i sommertermin og resten i høstsemesteret, tildels også vårsemesteret. I sommerterminen var det to allikevel to - tre eksamener i norsk mellomfag og studiet i europeisk integrasjon.
- Psykologi grunnfag i Bergen ble delt opp i fire emner (blokker) for å kunne kombineres med ex.phil. på to semestre og en sommertermin, her fikk studentene fire eksamener istedenfor en.
- Engelsk i Tromsø var allerede oppdelt i emner i semestre, studentene hadde fem eksamener i grunnfag og tre eksamener i mellomfag - også i tre-termin.

Oppdeling av et studium i emner vil si **flere eksamener**, vanligvis på slutten av semesteret/terminen. (Studiet i europeisk integrasjon hadde eksamener etter hvert emne underveis.) For lærestedet blir det mer arbeid med organisering av eksamen og sensur. Det blir vanskeligere å korte ned eksamenstiden, som var ønskelig i utredningen om tre-termin ordningen (Nilsen & Aspaas 1992: 16-17). For studentene blir det lettere å rette opp dårlig resultat fra en av flere eksamensdager. Norsk Studentunion advarte mot oppdeling i i emner, det kan medføre en uheldig oppsplitting av fagene og gjøre det vanskeligere å se helheten. Men det kan også gjøre det lettere å ta fag innen andre fagområder som et supplement.

6.5 Studenter skifter mellom tre-termin og semester

Studenter som ikke klarte eller ikke orket et integrert tre-termin studium, kunne skifte over til det vanlige studiet med semesterordning. (Dette førte til lavere gjennomføring og vekttallproduksjon i tre-termin studiet.) I mindre grad var det mulig for studenter å gå den andre veien, fra semester til tre-termin. Lærestedene tillot tildels dette, når det var ledige studieplasser på grunn av frafall tidlig i tre-termin studiet. Dette skjedde i engelsk og litteraturvitenskap grunnfag.

I engelsk grunnfag hadde studentene første eksamen til jul. Tre-termin studentene som gjorde det dårlig da, fant at de trengte mer tid til å arbeide med stoffet. De gikk over til semesterordning med eksamener i mai/juni, mens eksamener var allerede i mars 1993 for tre-termin. Dette ble endret, i studieåret 1993/94 var undervisning og eksamener felles for tre-termin studenter og andre studenter. Først etter eksamener i april måtte studentene bestemme seg for om de ville ta mellomfag i vår/sommertermin eller i høstsemesteret, eller nøye seg med grunnfag. Her ble forsvårdt alle grunnfagstudenter tre-termin studenter.

Ved Høgskolen i Narvik ble noen ingeniørstudenter tatt opp i løpet av høsten til tre-termin undervisningen i matematikk og fysikk 1993/94. Disse studentene klarte ikke å henge med i vanlige 1. klasser, det viste seg at de var faglig svake eller lite motiverte - "de trodde selv at de skulle få det mer lettvent ved å følge tre-termins ordningen... De hadde dårlige arbeidsvaner og dårlig arbeidsmoral. Klasse miljøet ble merkbart dårligere... De nye var ikke kjent med opplegget eller arbeidsformen, og virket forstyrrende på både lærere og elever."

6.6 Problemer med parallell organisering i termin og semester

Tre-termin studiene skulle være et frivillig tilbud til studentene, derfor måtte lærestedene opprettholde undervisning i disse fagene etter vanlig semester-inndeling. Lærerne måtte differensiere undervisningen for de to studentgruppene, ihvertfall om våren når tre-termin studentene tok eksamen i mars/april og de vanlige studentene tok eksamen i mai (engelsk, litteraturvitenskap). Ved å ha både semestre og tre terminer eller sommertermin, **økte antall eksamener årlig**. Særlig i fag som har flere eksamener, førte dette til en betydelig merbelastning for studieadministrasjon, sensorer og læreres arbeid med eksamensoppgaver.

På grunn av samordning med tre-termin studiet har **normalstudentene fått kortere vårsemester** i engelsk grunnfag i Tromsø, noe som er uheldig. I studieåret 1992/93 hadde tre-termin studentene fire eksamener i mars og normalstudentene fire eksamener i mai/juni. (De hadde også en eksamen i henholdsvis november og desember.) Ved å forskyve grunnfagseksamen til april ble det felles eksamener i

studieåret 1993/94 som gir "effektiviseringsgevinst, både for vitenskapelig ansatte og ikke minst administrasjonen." Det ser ut til at lærestedet har prioritert tre-termin studentene. I studieåret 1992/93 "hadde ikke seksjonen kapasitet til å gi undervisning mellom mars og mai" til normalstudentene. Med rasjonaliseringen tapte normalstudentene ikke undervisningstid, men tid til selvstudier.

Opptaket av studenter til sommerterminen kom i april - mai, samtidig med det store opptaket av studenter til høstsemesteret. Det ga ekstra belastning for studieadministrasjonen, og det var vanskelig å bruke vikarer utenfra til arbeidet.

For flere studier **begynte sommerterminen før vårsemesteret var slutt** 15.juni. I Oslo gjaldt det kristendomskunnskap og forkurs i språk (start 18. mai, 24. mai og 30. mai de tre årene) og ex.phil. (30.mai/1. juni alle tre år). I Trondheim flyttet AVH sommerstudiene i matematikk og kjemi frem en uke (fra 15. til 7. juni) etter første år, da de forlenget sommerterminen. Ved slik overlapping kan det for noen studenter bli kollisjon mellom våreksamen og sommerundervisning. Det ville berøre få studenter, mente AVH. Alternativet å strekke undervisning og eksamen en uke nærmere starten på høstsemesteret ville gi studentene mindre ferie da, det ble vurdert som mer uheldig.

Alle sommerstudiene ble avsluttet før høstsemesteret formelt startet. Men det ble noen kollisjoner: Eksamen i kristendomskunnskap og forkurs i språk foregikk i slutten av august 1992, samtidig med innføringskurset for nye studenter og fakultetets årlige etterutdanningskurs for prester. Neste sommer ble eksamen flyttet frem til slutten av juli, også for at studentene skulle få ferie.

Studenter som deltar i tre-termin studier kan **vanskelig skifte lærested**, mens slik mobilitet er ønskelig ut fra tankegangen med Norgesnett.

- Eksamen for sommerterminen holdes i juli - august. **Eksamensresultatene kommer for sent** til å telle med når studenter søker om studieplass ved et annet lærested eller et annet fakultet, fristen er i begynnelsen av juli. For tre-termin studentene i Tromsø gjelder det mellomfaget, studentene har bare resultatene fra grunnfaget ved søknad til videre studier. Universitetet i Tromsø oppfordret KUF til å finne en løsning på dette problemet før 1993/94 kullet ble ferdig. Særlig studentene i psykologi grunnfag/ex. phil. i Bergen ble rammet, de trenger studieplass ved andre fakulteter mens de venter på å komme inn på embetsstudiet i psykologi.

- Heller ikke ved søknaden i april til sommertermin får studenter godskrevet det fag de holder på med, de har ennå ikke tatt eksamen. En løsning på dette var å gi **betinget opptak til sommerterminen**, f.eks. opptak til mellomfag under betingelse

av at de besto grunnfag (norsk, kristendomskunnskap) - men det hendte at sensuren fra andre læresteder forelå først etter at studentene hadde begynt sommerterminen.

- For integrerte tre-termins studier skjedde opptaket samtidig med opptaket til høstsemesteret, det var greit for søkere fra andre læresteder.

Alle sommerstudentene fikk **1 - 3 uker ferie etter sommerterminen**, unntatt for kristendomskunnskap og forkurs språk sommeren 1992.

6.7 Sommerstudier supplement eller konkurrent til semesterstudier?

Hvis antall potensielle studenter til et studium er begrenset, fører tre-termin tilbudet til at det blir færre studenter i semestere? (Dette behøver ikke å være negativt, hvis studiet var overfylt i semestere.) Eller øker tre-termin organiseringen antall potensielle studenter, blant annet gjennom studiefinansieringen, slik at det blir like mange studenter i semestere? Det var eksempler på begge tendenser.

Teologisk fakultet i Oslo mener sommerstudiene i kristendomskunnskap mellomfag og forkurs i gresk, hebraisk og latin **supplerer** disse studiene i semestere. "Vi ville kunne antatt at sommerterminen ville redusere antall kandidater i de ordinære semestrene, men tallene viser ingen klar indikasjon på dette, tvert imot har antallet eksamenskandidater ikke vist annen variasjon enn hva en normalt kunne ventet." Flere av sommerstudentene planla å studere andre fag enn kristendom/teologi til høsten, de ville ikke ha tatt mellomfag hvis det ikke hadde vært sommerstudium. Innen en cand.mag. grad har studentene fått bedre kompetanse for bl.a. kristendomsundervisning i skolen.

Fagmiljøene i engelsk og litteraturvitenskap i Tromsø vurderte det **positivt** at antall studenter i grunnfag og særlig antall som gikk videre til mellomfag, hadde økt med tre-termin organiseringen. De håpet dette ville føre til økt rekruttering til hovedfag og dr.grad. Dette gjelder spesielt situasjonen i Tromsø, andre universiteter har de siste årene hatt mer enn nok studenter.

Forprøven i fonetikk og språkvitenskap i Tromsø en måned før høstsemesteret var et **bedre tilbud** til studentene enn å måtte å ta forprøven samtidig med språkstudier. Derfor var kurset obligatorisk for tre-termin studenter i engelsk 1992/93. Året etter var det færre studenter på sommerkurset og flere på høstkurset, noe fagmiljøet ser som uheldig. Årsaken er trolig økt kjennskap til at det ikke ble gitt lån/stipend for sommerkurset (siden forprøven formelt ikke gir vekttall, selv om den tilsvarer tre vekttall.)

I norsk mellomfag ved Høgskolen i Agder var vurderingen mer **negativ** i 1994. "Et annet resultat av sommerterminundervisningen som lærerne ser som bekymringsfullt, er at dette svekker grunnlaget for studentkullet i høstsemesteret. Hele 17 av årets grunnfagskandidater i norsk deltok på mellomfagstillegget i sommerterminen. I høst ble ikke studieplassene på studiet fylt opp, noe de beklager fordi de hevder at dette er et langt mer forsvarlig og bedre tilbud." Høgskolen tok konsekvensen av dette og tilbyr ikke norsk mellomfag sommeren 1995.

6.8 Tre terminer i USA og UK, semestre ellers i Europa

Når en skal vurdere om tre-termin organisering skal innføres ved alle norske universiteter etter forsøksperioden, må vi også se på konsekvenser for studentenes og lærernes studieopphold i andre land. Internasjonalt kontor ved Universitetet i Bergen laget en oversikt over studieårets inndeling i ulike land (Nilsen & Aspaas 1992:20,48-52). USA har fire terminer og tre terminer, sommertermin kan der inneholde kurs som ikke er del av normal studievei. I Frankrike har noen læresteder i økonomi tre terminer. I Nederland har to tekniske universiteter, et landbruksuniversitet og et universitet tre terminer. Irland har tre terminer i alle studier. Storbritannia har tre terminer som det vanlige, men hvert lærested avgjør om de vil ha studieåret inndelt i tre eller to. Alle andre land i Europa har studieåret inndelt i to semestre. Imidlertid begynner og slutter semestre til ulike tider i ulike land, innen EU arbeides det med å samordne dette.

Utviklingen innen EU ser ut til å gå i retning av semesterinndeling. Irland har et pilotprosjekt, i Storbritannia går flere læresteder over fra tre terminer til to semestre. Begrunnelsen er at studentene lettere skal kunne delta i ERASMUS utveksling og studere et-to semestre i andre europeiske land.

Hvis norske universiteter skulle skifte fra to semestre til tre terminer, ville det gjøre det vanskeligere for studentene å delta i ERASMUS utvekslingen og dermed hindre studentenes mobilitet internasjonalt - noe som ville være uheldig.

7 HVILKE STUDIER I SOMMERTERMIN?

7.1 Maksimalt 5 vekttall i en sommertermin?

Fem læresteder (de fire universitetene og Høgskolen i Agder) hadde erfaringer med studier i sommertermin. I høringsuttalelsene til utredningen om tre- termins studieorganisering (Nilsen og Aspaas 1992) mente alle de fem **lærestedene** at 5 vekttalls studium var det maksimale en burde tilby i en åtte ukers sommertermin - bare unntaksvis 10 vekttall. Også **Lånekassens** styre var skeptisk til 10 vekttall i en sommertermin, til at et semesters faglig program skal gjennomføres på to måneder - dette gjøres ikke i andre land som har sommertermin.

To læresteder (Oslo og Agder) har gitt 10 vekttalls studier i en sommertermin, det gikk overraskende bra etter lærernes mening. Men samtidig var lærerne skeptiske til om et konsentrert sommerstudium ble for ensidig eksamensorientert, slik at det ble for liten tid til refleksjon og modning. For halve grunnfaget i spesialpedagogikk ble det vanskelig å samordne teoriundervisningen om sommeren med praksis, så praksis måtte legges etter eksamen.

7.2 Mellomfag: fordypning i kjent emne

Mellomfagsstudier på 10 vekttall i sommertermin ble gitt i kristendomskunnskap i Oslo og i norsk ved Høgskolen i Agder. Resultatene var meget gode. Lærerne la vekt på at studentene fra grunnfaget var sosialisert inn i faget, og at mellomfaget er konsentrert til visse fagområder med fordypning. Noe pensum var obligatorisk, noe var valgfritt men med færre alternativer enn i et semester. Norsklærerne mente allikevel at 10 vekttall ble for mye om sommeren, så studiet ble i 1993 og 1994 redusert til 6 vekttall om sommeren, resten om høsten. Lærerne ønsket å dele norsk mellomfag på to sommere, men KUF godtok ikke det.

Ved et integrert tre-termin opplegg kan sommerterminen bli lenger. Engelsk mellomfag i Tromsø hadde en vår/sommertermin på 12 uker, litteraturvitenskap mellomfag ved samme lærested hadde bare 8 uker i sommerterminen. Allikevel var resultatene gode. Bare de gode studentene fra grunnfag søkte seg til det intensive mellomfaget, de andre tok mellomfag i et semester eller nøyde seg med grunnfag.

7.3 Forkurs i ex.phil. og språk i sommertermin, men ikke for nye studenter

Nye studenter rett fra videregående skole kan ikke delta i en sommertermin. De får ikke sine karakterer før etter at sommerterminen er startet, de får vite sent i juli om de har fått studieplass. Nilsen og Aspaas undervurderer dette problemet i sin utredning, der de anbefaler ex.phil. og andre forkurs mellom videregående

skole og universitets- og høyskoleutdanning, i juli og begynnelsen av august "med tidlig avslutning av videregående". Riktignok sier de også "En forutsetning for dette er at institusjonene klarer opptaksprosedyrene for disse studentene." (s.26). Lærestedene gjør det klart at forutsetningen er urealistisk. Et annet forhold er at sommerterminen er intensiv, så studentene bør ha noe studieerfaring.

Det har vært uenighet om examen philosophicum bør fylle et semester eller kombineres med et annet studium. Ulike læresteder og fakulteter har regnet ex.phil. for 5, 7 og 10 vekttall. (Vi regner det som 10 vekttall.) Når studenter prøver å ta ex.phil. samtidig med et grunnfag og kanskje jobb, stryker mange til en eller begge eksamener. I tre-termin opplegget i Bergen tar studentene ex.phil. og 5 vekttall av psykologi grunnfag i høstsemesteret, med mindre belastning.

I en sommertermin kan studentene konsentrere seg om utelukkende ex.phil. - men tilbudet gis til få studenter, sammenlignet med i semestere. Dette er studenter med studieerfaring, som har utsatt ex.phil. men må ta eksamen før de får cand.mag. grad. Gjennomføringen og resultatene var meget gode for ex.phil. både i Oslo og i Agder/Hellas - internatororganiseringen det siste stedet ga mere kontakt mellom studenter og lærere enn normalt.

Forkurs i fonetikk og språkvitenskap tas vanligvis samtidig med et grunnfag i språk. Det er bedre å kunne ta forkurset før språkfaget, det var opplegget for tre-termin studenter i engelsk grunnfag/mellomfag i Tromsø. Deltakelse var obligatorisk for dem, men også studenter i andre fag kunne delta. (Forkurset regnes som tilsvarende 3 vekttall, men ikke formelt - så studentene fikk ikke rett til ekstra studielån/stipend.) Mange deltakere var nye studenter, rett fra ex.phil. eller videregående skole. Gjennomføringen var meget god, sommerterminen er godt egnet for et slikt forkurs på en måned.

Det samme gjelder forkurs i gresk, hebraisk (begge 5 vekttall) og latin (10 vekttall) før profesjonsstudiet i teologi eller kristendomskunnskap hovedfag. Riktignok var gjennomføringen nokså dårlig, men det er den også i semestere.

7.4 Utnytte laboratoriekapasitet i sommertermin

Kirke- og undervisningskomiteen som i 1990-91 foreslo tre-termins studieår begrunnet dette med bl.a. "en bedre utnyttelse av realkapital i form av bygninger og investeringer". Dette gjelder særlig laboratorier, der kapasiteten begrenser antall studenter i fagene i semestere. AVH i Trondheim tilbød laboratoriefag i sommertermin, de mente 10 vekttall studier med laboratoriearbeid ville bli for mye. Selv 5 vekttall i kjemi (generell eller organisk) hadde 25 timer undervisning i

uken, inkludert 10 timer laboratoriearbeid fordelt på labdager. Studentene må også bruke minst 10 timer i uken til å skrive labrapporter, i tillegg kommer tid til å lese pensum og regne øvingsoppgaver. Lærerne er meget positive til at sommerterminen kan bidra til at studenter ikke må vente på å få laboratorieplass. Men det har krevet en del ekstra personalressurser. Studier med laboratoriearbeid ser ut til å være godt egnet for en sommertermin. Universitetet i Oslo ønsket å tilby et fysikk emne med laboratorium sommeren 1994, men det ble ikke innvilget.

7.5 Obligatoriske kurs i profesjonsutdanninger i sommertermin

Psykologistudiet 2. avdeling i Oslo tilbød 9 ulike klinisk/praktiske intensivkurs av to til fire dagers varighet. Kursene ble holdt i juni og august, slik at studenter og lærere kunne ha ferie i juli. Kursene har ikke eksamen, men fremmøte er obligatorisk og studentene skriver rapport. Både studenter og lærere var fornøyd med tilbudet om sommeren. Hvert kurs tilsvarer fra 0,5 til 2 vekttall. For å få lån/stipend måtte studentene ta minst 5 vekttall tilsvarende to - tre kurs, få studenter gjorde det, og noen kurs gikk parallelt første sommer. (Intensivkursene er ikke tatt med i tabellene i vedlegg 1-5.) Slik undervisning med konsentrasjon og fordypning for viderekomne studenter ser ut til å passe godt i en sommertermin.

Matematisk fagdidaktikk ved AVH er også obligatorisk innenfor praktisk-pedagogisk utdanning, halvparten av sommerstudentene gjennomførte. Mikro A er obligatorisk 5 vekttalls kurs i 3. avdeling av profesjonsstudiet i sosialøkonomi i Oslo, bare 1/4 av sommerstudentene gjennomførte mot ellers 1/2 - 3/4. Lærestedene sier at frafallet særlig skyldtes at studenter fikk sommerjobb. Men det også flere strøk til eksamen enn ellers i Mikro A. Kanskje disse fagene krever lenger tid for forståelse og modning enn sommerterminen kan gi.

7.6 Supplerende og tverrfaglige studier i sommertermin

Høgskolen i Agder har hatt gode erfaringer med to slike sommerstudier, forretningsengelsk og studiet i europeisk integrasjon. Målgruppen for forretningsengelsk var ikke språkstudenter, men studenter i økonomi og samfunnsfag. Sommeren 1993 ble det inkludert et to ukers kurs i Business English ved engelsk universitet. Målgruppen for Europa-studiet var økonomistudenter fra eget og andre læresteder (DH-økonom, siviløkonom, sosialøkonom, sivilingeniør). Dette studiet fungerte også som etterutdanning via Høgskolens stiftelse SEVI. Undervisningen ble holdt av engelske, tyske og franske gjesteforelesere. Begge studiene ble lagt opp med 6 vekttall i sommerterminen og resterende 4 vekttall i etterfølgende semester(e). De som studerte ved andre læresteder, gjennomførte i liten grad semesteroppgaver og kurs etter sommerterminen. Studentene syntes trolig at sommereksemener hadde gitt dem tilstrekkelig kompetanse.

8 HVILKE STUDIER I INTEGRERT TRE-TERMIN?

8.1 Profesjonsstudier utenom tre-termin forsøkene

Noen, men ikke alle, norske profesjonsstudier er organisert i tre terminer. Ved Universitetet i Oslo har Det medisinske fakultet og Det odontologiske fakultet tre-termin ordning, med 40 uker til undervisning og eksamener i året. Norges Landbrukshøgskole har også en tre-termin ordning, med sommertermin fra 15.mai til 20. august der studentene må innpasse tre ukers ferie. Odontologene henviser til at oppdelingen i tre terminer gir større fleksibilitet i plassering av undervisning og eksamen i de ca 20 enkeltfag studiet omfatter (Nilsen & Aspaas 1992:19). Like mange fag har profesjonsstudiene ved Norges Handelshøyskole og Norges Tekniske Høgskole, men disse lærestedene har vanlig norsk to-semester ordning. (Mange studenter ved NTH bruker sommeren til obligatorisk praksisarbeid.)

Studentene gjennomfører hele studiet ved ett lærested i profesjonsstudier; studiet kan greitt være organisert i tre terminer selv om andre norske læresteder har to semestre. Studenter møter ikke problemene med overgang fra sommertermin til høstsemester ved et annet lærested (se 6.6).

8.2 Forkurs samtidig med 1. år ingeniørstudiet

Forkurs i matematikk og fysikk er for nye ingeniørstudenter uten tilstrekkelige forkunnskaper fra videregående skole, enten de har gått almenfag, yrkesfaglige studieretninger eller teknisk fagskole. I vanlig ettårig forkurs får studenter undervisning og tar eksamener før de begynner på ingeniørstudiet. I tre-termin opplegget ved Høgskolen i Narvik får studenter sommeren før og høsten i 1. år forkurs-undervisning i matematikk og fysikk fra videregående skole, de får tester underveis men ingen avsluttende eksamener i forkursspensumet. Tre-termin studentene får særskilt undervisning i 1. års matematikk og fysikk i ingeniørstudiet i løpet av våren og neste sommer, med eksamener ved slutten av sommeren. I alle øvrige fag følger tre-termin studentene den vanlige undervisningen på sin linje (bygg, elektro osv.), slik at de er spredt på flere klasser. Gjennom tre-termin opplegget for forkurset sparer studentene ett år.

Resultatene for tre-termin studenter til eksamen i matematikk og fysikk 1. år var ikke særlig gode, med stor strykprosent særlig i matematikk og gjennomsnittskarakter rundt 3,0. Imidlertid gjelder dette også de vanlige studentene til disse eksamener, både i Narvik og i andre ingeniørstudier. Ut fra dette kan vi bedre forstå at "Høgskolen anser ordningen som vellykket", fagmiljøet legger vekt på at "få studenter har sluttet, og den planlagte faglige progresjon har latt seg gjennomføre".

8.3 Ex.phil. samtidig med deler av grunnfag, stor valgfrihet

I psykologi grunnfag i Bergen ble det holdt eksamener i hele grunnfaget og i alle fire emner (blokker) høst, vår og sommer. Studentene kunne fritt velge hvor mange og hvilke emner de vil avlegge eksamen hver gang, selv om fakultetet anbefalte en viss rekkefølge - særlig for kombinasjon med ex.phil. som var hensikten med tre-termin forsøket. Det var ingen særskilt undervisning eller eksamen i ex.phil. for psykologistudentene, så koplingen var overlatt til studentene. Studentene kunne ikke avlegge eksamener i hele grunnfaget og i emner samme semester, fordi eksamensdagene kolliderte. Derimot kunne studentene skifte mellom emner og helt grunnfag. Fleksibiliteten og stort antall studenter (500-600) krevde mye arbeid av studieadministrasjonen for å få oversikt over resultater og gjennomføring. Etter de to første kullene vil valgfriheten bli innskrenket i 1994/95. Hvis sommerterminen blir permanent, vil det bare bli eksamen i det emnet det undervises i.

For kombinasjonen av psykologi grunnfag og ex.phil var det 60 studieplasser, og ikke mer enn 1/3 av dette antallet gjennomførte i de to kullene. Fakultetet mener dette har sammenheng med opptaksreglene til cand.psychol. studiet. Nye regler ble innført våren 1993, studenter rangeres etter grunnfagskarakter - det kan føre til at grunnfagsstudentene bruker lenger tid. Psykologistudentene kan også melde seg opp til eksamen et ubegrenset antall ganger. Grunnfagsstudentene vil prioritere å få en god karakter heller enn å bli ferdig til normert tid eller raskere - også fordi det er ventetid for å begynne på cand.psychol. studiet.

8.4 Grunnfag og mellomfag i sammenheng

Bare to studier i tre-termin forsøkene gikk bort fra semesterordning: engelsk og allmenn litteraturvitenskap i Tromsø. De hadde hver sin terminordning, med grunnfag i høsttermin og vinter/vårtermin fulgt av mellomfag i vår/sommertermin. Samtidig måtte studiene tilbys i semestre, det førte til problemer med dobbeltkjøring og koordinering (6.5, 6.6). Det ble en seleksjon til tre-termin studiene, engelskstudenter som fikk dårlige resultater til første grunnfagseksamen til jul skiftet fra tre-termin over til semester for å få bedre tid. Men i kullet 1993/94 fikk normalstudenter ikke bedre tid til grunnfaget, eksamener ble holdt i april felles med tre-termin studenter. Som i semestre var det gode studenter som gikk videre til mellomfag i tre-termin ordningen. Ved mer intensive terminer og bruk av sommeren sparte studenter et semester i studietid på tre-termin ordningene.

Litteraturvitenskap hadde få studenter, og nesten alle gjennomførte. Engelsk hadde flere studenter og mange uten studieerfaring, de fleste gjennomførte grunnfaget i

tre-termin eller semester. Bare 2/3 og 1/3 av de to grunnfagkullene i engelsk gjennomførte mellomfaget. Men fagmiljøet i Tromsø fremhever at "det har aldri tidligere vært registrert så mange studenter på engelsk mellomfag, og heller ikke har så stor andel av studentene fortsatt med mellomfag etter endt grunnfag."

Lærerne i de to tre-termin studiene i Tromsø var entusiastiske og forsøkte ulike studieforbedrende tiltak for at studentene skulle klare de intensive terminene. Få studenter strøk og gjennomsnittskarakterene var gode. Lærestedet understreker at økt skrivetrening bidro til dette. Både obligatoriske oppgaver, muntlig seminarinnlegg og lærernes tutorordning var positive tiltak - men disse tiltakene kan også gjennomføres i semestre.

8.5 Forsøk med hovedfag avsluttes ikke før høsten 1995

Hovedfag i engelsk i Bergen skal tas over 1,5 år med bruk av to sommerterminer i tillegg til semestre, mens hovedfagsstudiet er normert til to år. Første kull startet sommer 1994 og avsluttes høst 1995, det vil si vi har ikke noen resultater ennå. Annet kull vil holde på fra sommer 1995 til høst 1996. Dette opplegget krever innføring av deksamener og studieforbedrende tiltak. Få studenter klarer å gjennomføre hovedfag på normert tid, særlig å skulle skrive en større hovedoppgave ut fra eget forskningsprosjekt. Det blir spennende å se om fagmiljøet klarer å hjelpe studenter til en raskere gjennomføring.

9 KOSTNADER FOR FORSØKENE MED TRE-TERMIN STUDIER

9.1 Samlede kostnader

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) har i perioden 1992-94 bevilget ialt nesten 25 millioner kroner til forsøkene med tre-termin studier ved universiteter og høyskoler. Kostnadene har vært **fra 6 til 10 millioner kroner årlig**. Til sammenlikning har KUF bevilget vesentlig mer, omtrent 20 millioner kroner årlig, til studieforbedrende tiltak ved universitetene i samme periode.

Bevilgninger til forsøk med tre-termin studier:

	Tusen kroner			1992-94
	1992	1993	1994	
Universitetet i Oslo	400	1783	2000	4183
Universitetet i Bergen	468	514	1000	1982
Universitetet i				
Trondheim (AVH)	2050	2470	2384	6904
Universitetet i Tromsø	839	1932	2100	4871
Høgskolen i Agder	1905	1724	1650	5279
Høgskolen i Narvik	220	602	650	1472
Ialt	5882	8980	9784	24691

I 1992 fikk lærestedene det de hadde budsjettert i søknadene, i 1993 og 1994 fikk de mindre enn budsjettert. Lønninger til undervisning og ekstra lokal administrasjon samt sosiale kostnader/trygd (arbeidsgiveravgift og feriepengar) er dekket. Lærestedene har ikke fått full dekning for tre-termin studienes andel av fellesutgifter/drift/overhead, som utgjør 10 - 30 prosent tillegg.

9.2 Kostnader per vektall og studieplass

De billigste tre-termin studiene var examen philosophicum i Oslo, forkurs for ingeniørstudenter og psykologi grunnfag, som kostet omtrent 300 kroner per vektall og studieplass. Det dyreste tre-termin studiet var laboratoriekurset i biokjemi, som kostet 8.500 kroner per vektall og studieplass første sommer pga dyrt utstyr. (Tabell i vedlegg 6 gir en oversikt over disse kostnadene i alle tre-termin studier for 1993, 1994 og tildels 1992.) De fleste tre-termin studier kostet **fra 500 til 2.000 kroner** per vektall og studieplass, kjemistudiene var noe dyrere.

Kostnadene for hvert tre-termin studium omfatter lønninger til undervisning, sensur og faglig administrasjon; felleskostnader for studieadministrasjon, renhold,

vakt, bibliotek etc fordelt etter antall studieplasser; driftskostnader for laboratorier; arbeidsgiveravgift og feriepenger. (Kildene er budsjetter i lærestedenes søknader og hvor mye hvert studium er tildelt i bevilgningsbrev fra KUF 1992-94.) I noen tre-termin studier blir eksterne og tildels interne lærere bare betalt for undervisningstimene. I andre tre-termin studier er amanuenser engasjert for et helt år, slik at bevilgningen fra KUF dekker også FoU-andelen i disse stillingene.

Kostnadene per vektall og studieplass var i de fleste tre-termin studier **omtrent som eller billigere enn i semestere**, sammenliknet med gjennomsnittet for studier ved samme fakultet og på samme nivå. (Gjennomsnittstallene er for alle universitetene i 1993 i Budsjettreferansemodellen, kostnader per år og studieplass har vi regnet om ut fra 20 vektall i året. Modellen omfatter alle kostnader unnatt husleie, dvs. også lærernes FoU-andel og felleskostnader.)

Noen få tre-termin studier var litt dyrere enn gjennomsnittet i semestere: norsk mellomfag sammenliknet med HF-studier grunnfag/mellomfag; studiet i europeisk integrasjon sammenliknet med SV-studier grunnfag/mellomfag; organisk kjemi og biokjemi laboratoriekurs sammenliknet med MN-studier grunnfag/mellomfag. (Men samlet var matematikk- og kjemiemnene i sommerstudiene i Trondheim billigere enn gjennomsnittet i semestere.)

Lærestedene har ikke oppgitt kostnadene for sine tre-termin studier i semestere, unntatt Universitetet i Oslo: Spesialpedagogikk grunnfag halvårshet kostet omtrent det samme i tre-termin og i semestere per vektall og studieplass (vedlegg 6). Examen philosophicum kostet nesten dobbelt så mye i sommerterminen som i semestere, 280 kroner og 122 kroner per vektall og registrert student i 1994. Her er driftsmidler ikke inkludert. (UiO rapport 1994,s.18) Vi har beregnet kostnaden per vektall og studieplass til 327 kroner sommeren 1994 og 297 kroner sommeren før, det er litt dyrere enn gjennomsnittstallet for ex.phil. ved alle universiteter 231 kroner i 1993 (vedlegg 6). Dette er allikevel billig, ex.phil. ved Høgskolen i Agder og delvis i Hellas kostet 950 kroner per vektall og studieplass.

Ut fra kostnadene alene kan vi ikke ta noe standpunkt til om tre-termin studier bør fortsette, og eventuelt i hvilken form og for hvilke typer studier. Men kostnadene per vektall og studieplass var altså normale.

9.3 Kostnader per produsert vektall

I noen tre-termin studier besto flere studenter eksamen enn antall studieplasser en hadde regnet med. Det vil si produserte vektall P ble større enn måltallet M . (P/M var fra 1,3 til 1,6 i tabell i vedlegg 1.) Disse studiene ble relativt **billigere**

per produserte vekttall enn per vekttall og studieplasser i vedlegg 6. Det gjaldt tre-termin studiene Samfunnsvitenskapelig metode, Mikro A og Matematikk for økonomer.

I mange tre-termin studier besto vesentlig færre studenter eksamen enn antall studieplasser. (P/M var fra 0,25 til 0,5.) Disse studiene ble relativt **dyrere** per produserte vekttall enn per vekttall og studieplasser. Det gjaldt engelsk andre kull; litteraturvitenskap andre kull; forkurs i gresk, hebraisk og latin; kombinasjoner av matematikkemner; brukerkurs i matematikk; generell kjemi; forkurs i matematikk og fysikk for ingeniørstudenter.

I de fleste tre-termin studier var gjennomføringen bedre enn i semestere. Det vil si vekttallproduksjonen var bedre enn i semestere. Kostnadene per måltall i tre-termin studier var omtrent som eller lavere enn gjennomsnittet i semestere. Kostnadene per produsert vekttall skulle da også bli lavere i tre-termin enn gjennomsnittet i semestere.

9.4 Ekstra stipend for sommertermin

I tillegg til direkte bevilgninger fra KUF til lærestedene for undervisning og administrasjon av tre-termin studieordning, har Lånekassen gitt stipend til studenter for sommerterminen. Ved siden av ekstra lån for sommermånedene skal stipendet delvis erstatte bortfall av inntekt fra sommerjobb. Stipendsummen har vært 6.000 kroner for sommerterminen, 3.000 kroner i måneden. Alle registrerte sommerstudenter fikk stipend i 1992, men det var tildels stort frafall før eksamen og mange strøk. I 1993 og 1994 fikk sommerstudentene lån som ble omgjort til stipend hvis de besto eksamen. Dette omfatter både separate sommerterminer og integrerte tre-termin studier som går over høst, vår og sommer (to sommere for studenter i forkurset for ingeniørstudenter).

Vi har gjort et anslag på hvor mye sommerstipendet har kostet fra 1992 til 1994:

S-92	473 registrerte studenter x 6.000 kr =	2.838.000 kr
S-93	442 studenter bestått eksamen x 6.000 kr =	2.652.000 kr
S-94	485 studenter bestått eksamen x 6.000 kr =	2.910.000 kr
92/93	113 studenter bestått eksamen x 6.000 kr =	678.000 kr
93/94	113 studenter bestått eksamen x 6.000 kr =	678.000 kr
1992-94		9.756.000 kr

Sommerstipend har hittil kostet nesten **10 millioner kroner**.

9.5 Bedre utnyttelse av infrastruktur og menneskelige ressurser?

- Hernesutvalget foreslo i 1988 å forlenge studieåret til 39 uker utenom eksamener, med begrunnelse å øke tiden til faglig fordypning. (NOU 1988:28 s. 84)
- Kirke- og undervisningskomiteen foreslo i 1990-91 tre terminer i et forlenget studieår, med begrunnelse å utnytte ressursene i høyere utdanning bedre, både bygninger og undervisningspersonell/forskere.
- I utredningen om tre-termins studieår i 1992 gjorde Nilsen og Aspaas det imidlertid helt klart at et **lengre studieår med mer undervisning vil kreve ekstra ressurser**: til nødvendige lærere, økte administrative kostnader og driftsmidler (s. 41-44).

Lærestedene satte opp budsjett for disse ekstra kostnader ved søknadene om å delta i tre-termin forsøkene, og departementet ga ekstra bevilgninger til de deltakende lærestedene. Bygningene var det eneste som kunne utnyttes uten ekstra kostnader.

- I sommerterminen måtte en ha ekstra personale eller ferievikarer for å ha tilfredsstillende åpningstider i lesesaler, bibliotek, bokhandel, kantine, evt. barnehage.
- Med ekstra opptak av studenter og ekstra eksamener økte arbeidsmengden for lokal og sentral studieadministrasjon - ansatte jobbet overtid, de kunne ikke fullt ut erstattes av nytt engasjert personell uten kjennskap til rutinene.
- Undervisningspersonell har fastsatt undervisningsplikt i året, der inngår ikke noen sommertermin. De har også rett til sommerferie. Når faste lærere underviser i sommerterminen, må dette kompenseres ved at de fritas for undervisning i et semester. Tre-termin studier krevde ekstra penger til undervisning uansett hvordan det ble organisert: overtid for faste lærere, engasjere amanuenser, bruke timelærere, ha vikarer for faste lærere i semestre.

Det har vært entusiasme og vilje til ekstra innsats under tre-termin forsøkene, både blant lærere og administrasjon. Men det er et spørsmål om en kan regne med det over tid. Få studenter ville orke å ta flere sommerterminer. Det samme gjelder kanskje også de enkelte lærere i fagmiljøene.

10 KONKLUSJONER

10.1 Tre-termin studieorganisering bør ikke innføres

Ut fra en samlet vurdering av forsøkene 1992-94 vil vi ikke anbefale permanent tre-termin organisering for alle universitetsstudier. Forsøkene har riktignok vært begrenset; bare fem studier har hatt integrert tre-termin studieordning over høst, vinter/vår og sommer. Resultatene var tildels gode. Men slik vi ser det er allikevel de negative konsekvensene for store.

Tre-termin studieorganisering **hindrer studentenes mobilitet:**

- Internasjonalt blir ERASMUS utveksling vanskeligere å få til hvis norske universiteter får tre-termin studieordning. Alle europeiske land har semester studieordning ved universitetene, unntatt Storbritannia og Irland. Nettopp på grunn av studentutvekslingen skifter nå noen engelske universiteter fra tre-termin til semester.
- Resultater fra eksamen i sommertermin kommer for sent til å telle med ved opptak til studier om høsten ved andre læresteder og fakulteter. Nasjonalt blir tre-termin organisering en hindring for Norges-nettet. (Noen norske profesjonsstudier har tre-termin studieordning, men her gjennomfører studentene hele studiet ved ett lærested.)

Gitt at semester fortsatt blir normal studieordning, vil vi heller ikke anbefale at studier også tilbys i integrert tre-termin ordning ut over forsøksperioden.

Parallell organisering av integrert tre-termin og semester har hatt flere **negative** konsekvenser:

- Antall eksamensperioder økte, fra to i året til fire-fem i året. Når et studium er delt opp i emner med flere eksamener, ble det samlet en mengde eksamener. Det førte til økt press på lærere, sensorer og studieadministrasjon.
- For å effektivisere ble semestereksamener og tre-termin eksamener holdt samtidig i engelsk grunnfag i Tromsø. Eksamener i mai/juni og i mars ble erstattet av felles eksamener i april. Det førte til at normalstudenter fikk kortere vårsemester, det går mot forutsetningene for forsøkene.
- Det skjedde tildels en seleksjon av de beste studenter til tre-termin ordningen, ut fra resultater ved de første grunnfagseksamener. Det er uheldig at disse studentene får mindre tid enn vanlig på mellomfaget, som i litteraturvitenskap.

De integrerte tre-termin studiene i Tromsø ga økt rekruttering til grunnfag og mellomfag, og forventet også til hovedfag. Fagmiljøene ser dette som positivt, men andre universiteter har allerede mer enn nok studenter.

Styrket lærerdekning i små fagmiljøer, på grunn av ekstra bevilgninger til midlertidige stillinger for tre-termin forsøkene, ble vurdert som meget positivt ved Universitetet i Tromsø - men dette kan ikke være et avgjørende argument for å fortsette med tre-termin organisering.

Departementet har vedtatt å videreføre forsøkene med integrerte tre-termin studier i studieåret 1995/96. Vi mener at **1995/96 bør bli siste forsøksår**.

- Tre-termin studiene på grunnfag/mellomfag nivå blir da gjennomført av det fjerde kull studenter (engelsk, litteraturvitenskap, psykologi og ex.phil., forkurs for ingeniørstudenter). Vår rapport har sett på resultatene fra de to kullene 1992/93 og 1993/94 som hittil er ferdige.

- Tre-termin studiet engelsk hovedfag blir da ialt gjennomført av to kull, sommer 1994 til høst 1995 og sommer 1995 til høst 1996.

10.2 Læresteder bør få tilby studier i separate sommerterminer

Ut fra en samlet vurdering av forsøkene 1992-94 vil vi anbefale at lærestedene får mulighet til å gi enkelte studier i separate sommerterminer, mellom vår- og høstsemestere. Slike sommerstudier er et fleksibelt tilbud til studenter, og er særlig aktuelt når det er vanskelig å få sommerjobber. For et lærested er det enklere å tilby noen sommerstudier enn å lage integrerte tre-termin opplegg. Forsøkene omfattet ialt 24 ulike sommerstudier ved tre læresteder: Universitetet i Oslo, Universitetet i Trondheim (AVH) og Høgskolen i Agder. Departementet har vedtatt å videreføre forsøkene i år. Vi mener at **sommeren 1995 bør bli siste forsøksår**. Lærestedene som deltar, ønsker å tilby sommerstudier permanent.

For undervisningspersonalet har det vært **frivillig** å delta i forsøkene med sommerstudier. Også med mer permanent opplegg må læresteder basere seg på å tilby studier der noen lærere er villige til å undervise om sommeren, mot redusert undervisning ellers i året. For å få forankring i fagmiljøet bør undervisningen gis av de faste lærere, unntatt eventuelt gjesteforelesere.

Også for studenter må sommerterminen være frivillig, som et fleksibelt tilbud.

- **Nye studenter kan ikke delta**, deres eksamensresultater fra videregående skole foreligger ikke før etter at sommerterminen er startet. Dessuten bør en ha studieerfaring for å klare et intensivt sommerstudium.

- Sommerstudier er best egnet for studenter som skal **fortsette ved samme lærested** og fakultet i høstsemesteret. Resultater fra sommerekamen kommer for sent til å telle med ved opptak til andre steder.

- Et sommerstudium kan være et **nasjonalt tilbud** til studenter fra ulike læresteder. Da bør studiet avsluttes om sommeren, senere eksamener og oppgaver

blir vanskelig for studenter fra andre læresteder (forretningsengelsk, studiet i europeisk integrasjon).

Sommerterminen er kortere enn et semester, men kvaliteten på sommerstudiet skal ikke være dårligere; pensum, eksamen og antall undervisningstimer skal være (minst) det samme som i et semester. I forsøkene har fagmiljøene tilbudt studier fra 2 vekttall til 10 vekttall i en sommertermin av varierende lengde. Ut fra erfaringene mente lærestedene at **5 vekttall var det maksimale** i en sommertermin, bare unntaksvis 10 vekttall. Også Lånekassen var skeptisk til 10 vekttall på to måneder. Resultatene var gode i sommerstudiene på 10 vekttall (ex. phil., spesialpedagogikk, norsk mellomfag, kristendomskunnskap mellomfag), men lærerne (særlig i norsk) var skeptiske til om det ble tid til faglig modning og ikke bare skolemessig innlæring.

Sommerstudier **supplerer** på ulike måter de samme studier i semestre:

- Når antall laboratorieplasser er begrenset, kan sommerstudier gi kortere søkerkøer til slike studier i semestre. Forsøkene omfattet kjemistudier med teoriundervisning og laboratorier, dessuten laboratoriekurs som bygget på tidligere teorieksamener (biokjemi, cellebiologi).
- Studenter kan ta forkurs før hovedstudiet, som er gunstig, og ikke samtidig med hovedstudiet. Derimot kan ikke helt nye studenter starte med ex.phil. i sommertermin.
- Studenter som hadde tenkt å nøye seg med grunnfag, tar mellomfag i en sommertermin. Dette minker ikke søkningen til mellomfaget i semestre (engelsk, kristendomskunnskap).

Imidlertid kan så mange studenter foretrekke sommerstudiet (med ekstra lån/stipend) at **semesterstudiet får færre studenter**. Lærere blir bekymret over dette når de mener det vanlige studiet gir best faglig fordypning (norsk mellomfag).

Eksamener i sommerterminen ble brukt til kontinuasjon. Dessuten tilbød Høgskolen i Agder **kontinuasjonseksamener** i andre fag og repetisjonskurs i noen obligatoriske fag. Studenter kom ajour slik at normert studietid kunne oppnås, det er positivt, men ikke formålet med sommerterminforsøkene.

De fleste sommerstudier var på grunnfag- og mellomfag nivå. Lærestedene hadde også positive erfaringer med studier på høyere nivå (sosialøkonomi 3. avd), intensivkurser (psykologi 2.avd) og tverrfaglige studier (studiet i europeisk integrasjon). Sommerundervisning på hovedfagsnivå er en utfordring.

10.3 Bra resultater, men usikkert om raskere gjennomføring med tre-termin

Resultatene fra tre-termin forsøkene 1992-94 (både integrerte tre-terminer og sommerterminer) var på kort sikt relativt bra:

- Studenter som besto eksamen produserte ialt vekttall som var 65 prosent av måltallet for vekttall ut fra antall studieplasser.
- Ialt gjennomførte 59 prosent av studentene (antall bestått eksamen i forhold til antall registrerte studenter). Delvis har kontinuasjonsstudenter som har bestått eksamen veiet opp for frafall og stryk blant registrerte tre-termin studenter.
- Det var ikke noe "typisk" tre-termin studium, gjennomføringen varierte sterkt: i ti studier 60-100 prosent, i syv studier 40-60 prosent, i syv studier under 40 prosent, i tre studier 20-70 prosent.
- Gjennomføringen var i de fleste tre-termin studier bedre enn i semestere.
- Hvor mange som strøk til tre-termin eksamen varierte fra ingen til 2/3 av studentene. I de fleste tre-termin studier var det færre som strøk enn i semestere.
- Gjennomsnittskarakterer var sjelden bedre i tre-termin enn i semestere.

Vi kunne kanskje ha ventet enda bedre resultater, fordi det var **heltids studenter** med særskilt lån/stipend for sommerterminen. Imidlertid kunne privatister og kontinuasjonsstudenter også gå opp til sommerekksamen (unntatt ex.phil.) i tillegg til registrerte tre-termin studenter. Disse strøk til eksamen i større grad enn registrerte studenter, ifølge lærernes rapporter og analyser av eksamensstatistikk.

Studenter sparer et semester på å gjennomføre et tre-termin studium. Men vi vet ennå ikke om dette **på lang sikt** gir utslag for samlet studietid frem til avsluttende grad. Studentene kan ha fått bedre arbeidsrutiner, men de kan også ha blitt så slitne at de ikke klarer normert studietid senere. Av ex.phil. sommerstudentene i Oslo 1992 hadde 54 prosent tatt færre enn tyve vekttall der neste studieår, noen av disse kan imidlertid ha studert ved andre læresteder. Av kristendom og forkurs sommerstudentene i Oslo 1992 hadde omtrent 20 prosent ikke normert studietid der i de følgende semestere. **Lærestedene bør undersøke** hvor mange vekttall tre-termin studentene oppnår i senere semestere, om studentene fullfører studiene til normert tid eller raskere.

10.4 Aktive studenter er viktigere enn terminorganisering

Det ble gode resultater i tre-termin forsøkene særlig der hvor en stilte krav til lærere (mer veiledning for grupper) og til studenter (skrive oppgaver/løse oppgaver, muntlig presentasjon av oppgaver, kurs i studieteknikk o.l.). Et eksempel er ex.phil. sommerstudium i Oslo, strykprosenten sank fra 28 til 3 og 10 etter å ha innført obligatorisk oppgaveskriving og fremmøte til øvinger. Studentorganisasjoner er mot å innføre obligatoriske oppgaver, fordi det utestenger privatister. Tre-termin studiene var imidlertid lagt opp for registrerte heltidsstudenter, med ekstra innsats fra lærere og administrasjon. Vi mener noe av det viktigste ved tre-termin forsøkene er at fagmiljøene blir mer opptatt av undervisningen, at de lærer av egne og andres forsøk. Dette skjer også gjennom de nasjonale fagevalueringene og de studieforbedrende tiltak ved universitetene. Da Hernesutvalget i 1988 foreslo å forlenge undervisningsåret, var det for å bedre studiekvaliteten. Også utredningen om tre-termins studieår i 1992 understreket at "studieforbedrende tiltak av ulike slag bør gå hånd i hånd med utvidelsen av arbeidsåret for å sikre best mulig studentgjennomstrømming".

10.5 Normale kostnader for tre-termin forsøkene

Stortingskomiteen foreslo lengre studieår for å utnytte ressursene bedre - men det gjelder bare bygninger. **Arbeid i sommerterminen må lønnes ekstra:** undervisning, studieadministrasjon og utvidet åpningstid (lesesaler, bibliotek, kantine, bokhandel) krever bruk av engasjementsstillinger, ferievikarer eller overtid. Lærestedene søkte om og fikk midler til dette. Departementet har i perioden 1992-94 bevilget 6-10 millioner kroner årlig til tre-termin forsøkene. Til sammenlikning er det bevilget 20 millioner kroner årlig til studieforbedrende tiltak ved universitetene.

Kostnadene per vekttall og studieplass varierte fra 300 kroner (ex.phil., forkurs for ingeniører) til 8.500 kroner (biokjemi laboriekurs første år), for HF- og SV-studier stort sett 1.000 - 2.000 kroner, for MN-studier 1.000 - 4.000 kroner.

Kostnadene for tre-termin studiene var omtrent som gjennomsnittet, eller lavere enn gjennomsnittet i semestere for studier på samme fakultet og samme nivå (budsjettreferansemodellen). Her er studienes andel av fellesutgifter/drift og lærerens FoU-andel inkludert.

Lærestedene ønsker å fortsette med sommerterminundervisning ut over forsøksperioden, forutsatt at de får ekstra midler til stillinger. En annen forutsetning er at studenter får ekstra lån for studier i sommertermin, og at 3.000 kroner per måned gjøres om til stipend hvis studenten består eksamen. Kravet om minst 5 vekttall i sommerstudiet for å få dette, bør gjøres mer fleksibelt.

REFERANSER

Berg, Lisbet & Per Olaf Aamodt (1987): **Tid til studier?** Studenters bruk av tid på forskjellige aktiviteter en uke i mars 1985. Oslo, NAVFs utredningsinstitutt, Notat 2/87.

Brandt, Ellen (1993): **Tre-termin studieordning: flere vekttall på kortere tid.** Side 30-39 i E. Brandt (red.): Utdanning og arbeidsmarked 1993. Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning.

Brandt, Ellen (1994): **Evaluering av forsøk med sommertermin.** Oslo, Utredningsinstituttet for forskning og høyere utdanning. Upublisert utkast. (Ca 150 sider + vedlegg)

Engesbak, Heidi (1993): **Målbevisste eller arbeidsledige sommerstudenter?** Evaluering av sommerundervisning ved Universitetet i Trondheim, Den Allmennvitenskapelige Høgskolen. Trondheim, ALLFORSK - Senter for samfunnsforskning. (70 sider + vedlegg)

Nilsen, Stein & Øystein Aspaas (1992): **Økt innsats - bedre resultat. Utredning om tre-terminsstudieår ved norske universiteter og høyskoler.** Oslo. (55 sider)

NOU 1988:28. **Med viten og vilje.** (Hernes-utvalget) Kapittel 7.

Rønning, Wenche M. (1994): **Prosjektet "Store fags pedagogikk".** Framdrift og effekter; første studentkull i forsøket (1992-93). Delrapport 2. Trondheim, ALLFORSK - Senter for samfunnsforskning. (66 sider + vedlegg)

Skog, Berit & Odd Meland (1992): **Sommerundervisning - et alternativ til sommerjobb?** Evaluering av sommerundervisning ved Universitetet i Trondheim, Den Allmennvitenskapelige Høgskolen. Trondheim, ALLFORSK - Senter for samfunnsforskning. (52 sider + vedlegg)

Rapporter fra lærestedene om forsøk med tre-termins studieordning (434 sider):
Universitetet i Oslo sommer 1992 (14 s), 1993 (57 s), 1994 (56 s), 1992-94 (4 s)
Universitetet i Bergen sommer 1992 (16 s), 1992/93 (16 s), 1993/94 (18 s)
Universitetet i Trondheim AVH sommer 1992 (12 s); 1993 (5 s), 1994 (25 s),
1992-94 (3 s)
Universitetet i Tromsø 1992 (3 s), 1992/93 (36 s), 1993/94 (44 s)
Høgskolen i Agder/Agder DH sommer 1992 (21 s), 1992/93 (6 s), sommer 1993

(20 s), 1993/94 (11 s), sommer 1994 (17 s), 1992-94 (11 s)
Høgskolen i Narvik/Narvik ingeniørhøgskole 1992/93 (28 s), 1993/94 (11 s)

Søknader med budsjetter for 1992-94 fra lærestedene, bevilgningsbrev fra KUF.

Høringsuttalelser til Nilsen & Aspaas utredning om tre-termins studieordning, oppsummert av KUF (30 sider).

VEDLEGG

Vedlegg 1. Produserte vekttall i forhold til måltall for tre-termin studier.

Vedlegg 2. Gjennomføringsprosent for studier i tre-termin og semestre.

Vedlegg 3. Strykprosent for studier i tre-termin og semestre.

Vedlegg 4. Gjennomsnittskarakter for studier i tre-termin og semestre.

Vedlegg 5. Studiebelastning i vekttall per uke for tre-termin studier.

Vedlegg 6. Kostnad per vekttall og studieplass for studier i tre-termin og semestre.

Vedlegg 1. PRODUSERTE VEKTTALL I FORHOLD TIL MÅLTALL FOR TRE-TERMIN STUDIER.

Vekttall måltall M: studieplasser x vekttall i studiet

Produserte vekttall P: studenter bestått eksamen x vekttall i studiet

Forholdet P/M : i prosent

Vekttall i studiet: oversikt i kapittel 1.3

Reg.: registrerte studenter, kan delta i undervisning

* : oppmeldt til eksamen, både registrerte og kontinuasjon

Bestått eksamen: både registrerte og kontinuasjon (ex.phil. ikke kontinuasjon)

Unntak noen studier 94 spesifisert bestått av oppmeldte og bestått av registrerte.

(Deler): studenter bestått deleksamener, men ikke hele studiet. Lærestedet oppgitt antall produserte vekttall fra disse studenter, inkludert i P.

Studium	År	Studie- plasser	Studenter		Vekttall		P/M %
			reg.	bestått eksamen (deler)	mål M	produsert P	
HF - studier							
Litteraturvitenskap	92/3	20	16	14	600	420	70
grunn/mellomfag	93/4	20	10	10	600	300	50
Engelsk	92/3	40	42 mf	34 mf	1200	1020	85
grunn/mellomfag			55 gf				
	93/4	40	36	23	1200	690	57
Forretnings-	92	20	26	5 (9,17)	200	130	65
engelsk	93	25	24	17 (2,3)	250	204	82
Norsk mellomfag	92	20	29	13 (12)	200	198	99
	93	25	20 (4)	16 (4)	250	170	68
	94	25	28	19 (7)	150	128	85

Studium	År	Studie- plasser	Studenter		Vekttall		P/M %
			reg.	bestått eksamen (deler)	mål M	produsert P	
Kristendom mellomfag	92	30	32	16	300	160	53
	93	30	27	24	300	240	80
	94	30	25	23	300	230	77
Forprøve fonetikk og språkvitenskap	92	50	102	92	150	276	184
	93	50	85*	58	150	174	116
	93		69	..			
	94	50	100*	73	150	219	146
	94		64	47		141	94
Forkurs gresk	92	30	34	6	150	30	20
	93	30	31	11	150	55	37
	94	30	34	5	150	25	17
Forkurs hebraisk	92	30	41	13	150	65	43
	93	30	31	11	150	55	37
	94	30	36	14	150	70	47
Forkurs latin	92	15	34	6	150	60	40
	93	15	28	9	150	90	60
	94	15	14	9	150	90	60
Engelsk hovedfag	94/5	15	600	..	
Examen philosophicum							
Ex. phil. UiO	92	100	103	48	1000	480	48
	93	150	125	86	1500	860	57
	94	150	143	103	1500	1030	69
Ex. phil. HiA	92	50	51	35	500	430	86
	93	50	51	43	500	455	91
	94	55	55	51 (4)	550	530	96

Studium	År	Studie- plasser	Studenter		Vekttall		P/M %
			reg.	bestått eksamen (deler)	mål M	produsert P	
SV - studier							
Europeisk	92	25	16	3 (12)	250	84	38
integrasjon	93	30	31	18 (9)	300	246	82
	94	40	38	33 (3)	240	214	89
Spesialpedagogikk							
grunnfag 1. halvår	93	50	33	31	500	310	62
2. halvår	93	50	78	75	500	750	150
2. halvår	94	70	69	65	700	650	93
Sosialøkonomi 3.avd							
Mikro A	93	15	76	20	75	100	133
Matematikk for økonomer	94	30	77	41	150	205	137
Samfunnsvit. forskningsmetode	94	45	139*	72	225	360	160
	94		53	39		195	87
Psykologi del grunnfag	92	60	129*	60	300	300	100
			50	..			
Psykologi grunn- fag og ex.phil.	92/3	60	60	16	1800	480	27
	93/4	60	60	22	1800	660	37
MN - studier							
Funksjonsteori	92	60	91*	17	180	51	28
			88
Tallteori	92	40	85*	26	80	52	65
			85	26		52	..
V.g. lineær algebra	92	30	57*	11	60	22	37
			54

Studium	År	Studie- plasser	Studenter		Vekttall		P/M %
			reg.	bestått eksamen	mål M	produsert P	
Matematisk fagdidaktikk	93	60	64*	29	180	87	48
Diskret matem.	93	60	82*	33	180	99	55
Brukerkurs i matematikk	94	100	76*	25	500	125	25
			39	17		85	17
Biokjemilab.	92	16	16	14	32	28	87
	93	16	16	16	32	32	100
	94	16	16	16	32	32	100
Cellebiologilab.	94	24	24	24	48	48	100
Generell kjemi	92	72	55*	27	360	135	38
			46	
	93	72	66*	32	360	160	44
			
94	72	90*	35	360	175	49	
		57	22		110	30	
Organisk kjemi	92	36	51*	24	180	120	67
			36	
	93	32	46*	24	160	120	75
			32	
94	32	64*	24	160	120	75	
		32	14		70	44	
Forkurs/1. år ingeniør							
Matematikk 1. år	92/3	30	28	11	120	44	22
Fysikk 1. år	92/3	30	28	21	60	42	70
Ialt	92/3				180	86	48
Matematikk 1. år	93/4	30	32	14	120	56	47
Fysikk 1. år	93/4	30	32	26	60	52	87
Ialt	93/4				180	108	61

Studium	Vekttall mål M	Vekttall produisert P	P/M %
Alle tre-termin studier	23004	15043	65
HF - studier	7350	5104	69
Examen philosophicum	5550	3785	68
SV - studier	6840	4554	66
MN - studier	3264	1600	51
Alle tre-termin studier i perioden:			
S 92	4142	2521	61
H 92/V 93/S 93	3780	2006	53
S 93	5687	4207	74
H 93/V 94/S 94	3780	1758	46
S 94	5415	4256	79

Vedlegg 2. GJENNOMFØRINGSPROSENT FOR STUDIER I TRE-TERMIN OG SEMESTERE.

Studenter (...) bestått eksamen i prosent av studenter:

registrerte og kontinuasjon	registrerte
R registrerte	registrerte
(*) registrerte og kontinuasjon	registrerte og kontinuasjon oppmeldt til eksamen
K kontinuasjon	kontinuasjon

Gjennomføringsprosent

Periode	Kristendoms- kunnskap mellomfag	Examen philosophicum		Sosialøkonomi 3. avd	
		UiO	HiA	Mikro A	Matematikk for økonomer
S 92	50 (76*)	47 R	69 R	-	-
S 93	89	69 R	84 R	26 (26*)	-
S 94	92	82 R	93 R	-	53 (68*)
H 91	48	69	59		
V 92	60	48	44		
H 92	61 (100*)	62	42	(51*)	
V 93	(79*)			(65*)	
H 93					(54*)
V 94					(75*)

Gjennomføringsprosent

Periode	Spesialpedagogikk grunnfag		Samfunnsvitenskapelig forskningsmetode
	1.halvår	2.halvår	
S 92	-	-	-
S 93	97	96	-
S 94	-	96	74 R (52*)
V 93			
H 93			
V 94			

Gjennomføringsprosent

Periode	Generell kjemi	Organisk kjemi	Biokjemi lab.	Celle-biologi lab.	Tallteori
S 92	59 (49*)	67 (47*)	87	-	31
S 93	.. (48*)	.. (52*)	100	-	-
S 94	39 R	44 R	100	100	-
S 94	(39*)	(37*)			
H 91	69	(45* K)			59
V 92	(12* K)	47			-
H 92	77	(23* K)			51
V 93					
H 93					
V 94					

Gjennomføringsprosent

Periode	Funksjons-teori	V.g. lineær algebra	Diskret matematikk	Matematisk fag-didaktikk	Brukerkurs matematikk
S 92	19	20	-	-	-
S 93	-	-	(45*)	(40*)	-
S 94	-	-	-	-	44 R (33*)
H 91	-	43			
V 92	43	-			
H 92	-	0			
V 93					
H 93					
V 94					

Gjennomføringsprosent

Periode	Forkurs gresk	Forkurs hebraisk	Forkurs latin	Forprøve fonetikk og språkvitenskap
S 92	18 (50*)	32 (68*)	18 (25*)	90 (92*)
S 93	35	35	32	.. (68*)
S 94	15 (31*)	39 (63*)	64 (60*)	73 (73*)
H 91	(24*)	(32*)	(24*)	..
V 92	(48*)	(46*)	(35*)	(60*) →
H 92	(24*)	(47*)	(36*)	(60*)
V 93	(47*)	(50*)	(38*)	(45*)
H 93				(64*)
V 94				(45*)

Periode	Norsk mellomfag	Forretnings-engelsk	Studiet i europeisk integrasjon
S 92	56	65	44
H 92	-	45 } 35	30 } 0
V 93	-	45 } 19	-
S 93	85	92	87
H 93	71	74	70 } 61
V 94	100 } 84	81 } 71	-
S 94	68	-	87

Disse studier gis ikke i semestere.

Periode	Norsk 220	Norsk 215	Norsk 223/229
S 92	83 (100*)	70 (89*)	78 (86*)
S 93	90	-	95
S 94	68	-	93
H 91	74 (85*)	(71*)	(88*)
V 92	-	-	-
H 92	66 (78*)	(44*)	(97*)

Studenter bestått eksamen i prosent av studenter registrert i studiet

a) i terminen b) ved starten av tre-termin studiet.

Gjennomføringsprosent

Periode	Engelsk grunnfag		Engelsk mellomfag a	sum b	Allmenn litteraturvitenskap			
	a	b			grunnfag a	mellomfag a	sum b	
H 92	88	} 63	-	} 62	-	} 93	} 88	
V 93	76		-		94			-
S 93	-		81		-			93
H 93	47	} 40	-	} 34	-	} 100	} 100	
V 94	75		-		100			-
S 94	-		60		-			100
H 92					(83*)	50 (100*)		
V 93					(86*)	33 (100*)		
H 93					(83*)	50 (100*)		
V 94					(87*)	80 (100*)		

Gjennomføringsprosent

Periode	Psykologi grunnfag (emner) + examen philosophicum		Psykologi grunnfag (emner)		
S 92			42 (40*)		
H 92	} 27	} 32	-	(51*)	
V 93			17 + 26	} 51	(48*)
S 93			4		(37*)
H 93	} 37	} 32			
V 94					
S 94					

Gjennomføringsprosent

Integrert forkurs (matematikk og fysikk vg skole)
og 1.år for ingeniørstudenter

Periode	Ialt	Matematikk	Fysikk
		1. år	1.år
S 92/H 92/V 93/S 93	39	39	57
(inkl. kontinuasjons-eksamen)	39	39	75
S 93/H 93/V 94/ S 94	44	44	75
(inkl. kontinuasjons-eksamen)	81

Matematikk 1. år
HiN gj.snitt IH

H 92/V 93	58 (M)	52 (M)
H 93/V 94	46 (M)	47 (M)

Studenter bestått eksamen i prosent av registrerte studenter.

(M) Studenter bestått eksamen i prosent av studenter møtt til eksamen.

Vedlegg 3. STRYKPROSENT FOR STUDIER I TRE-TERMIN OG SEMESTERE.

Studenter levert eksamensoppgave med strykkarakter (dårligere enn 4,0) og studenter trukket seg under eksamen (* hvis ikke inkludert) i prosent av studenter møtt til eksamen.

R registrerte studenter, K kontinuasjonsstudenter.

Strykprosent

Periode	Kristendoms- kunnskap mellomfag	Examen philosophicum		Sosialøkonomi 3.avd	
		UiO	HiA	Mikro A	Matematikk for økonomer
S 92	0	28	30	-	-
S 93	0	3	12	64 (46*)	-
S 94	0	10	7	-	3 (3*)
H 91	0	25	28		
V 92	0	34	32		
H 92	0	31	35	(29*)	
V 93		39	35	(16*)	
H 93		30			(9*)
V 94		38			0
H 94		30			

Strykprosent

Periode	Spesialpedagogikk grunnfag		Samfunnsvit. forsk.metode	Forretnings- engelsk
	1.halvår	2.halvår		
S 92	-	-	-	19
H 92				36
S 93	3	3	-	8
H 93				15
S 94	-	4	9 R } 29 K }	-
V 93				(gis ikke
H 93				i semestere)
V 94				

Strykprosent

Periode	Generell kjemi	Organisk kjemi	Tallteori	Funksjons-teori	V.g.lineær algebra
S 92	10	25	37	68	52
S 93	18	17	-	-	-
S 94	8 R } 17 28 K }	26 R } 31 37 K }	-	-	-
H 91	17	(17 K)	5	-	10
V 92	(20 K)	32	-	0	-
H 92	18	(43 K)	14	-	100
V 93					
H 93					
V 94					

Strykprosent

Periode	Diskret matematikk	Matematisk fagdidaktikk	Brukerkurs matematikk
S 92	-	-	-
S 93	18	9	-
S 94	-	-	37 R } 37 38 K }
H 92			
V 93			
H 93			
V 94			

Strykprosent

Periode	Forkurs gresk	Forkurs hebraisk	Forkurs latin	Forkurs fonetikk og språkvitenskap
S 92	25	7	40	6
S 93	15	15	44	24
S 94	37	43	25	21
H 91	46	33	50	
V 92	24	23	45	25
H 92	56	31	20	21
V 93				19
H 93				23
V 94				23

Strykprosent (deleksamener)

Periode	Norsk mellomfag					Studiet i europeisk integrasjon			
	215	220	223/229	212	216	310	311	312	314
S 92	0	0	0	-	-	0	39	8	-
S 93/H 93	-	10	5	8	0	0	3	0	0
S 94	-	24	4	-	-	3	0	0	0
H 91	0	8	0						
V 92	-	-	-						
H 92	0	14	0			(gis ikke i semestere)			
V 93	-	-	-						
H 93									

215: Norsk i historisk perspektiv, 220: Litteratur, språk og samfunn i Norden

223/229: Litterært motiv- og temastudium, 212: Administrativt norsk

216: Litteraturundervisning

310: European Culture and Structures, 311: European Integration and Community

Law, 312: German Economy and Business, 314: British Economy and Business

Strykprosent (deleksamener)

Periode	Engelsk grunnfag			Kultur	Litteratur
	Språk-ferdighet	Fonologi	Grammatikk		
Tre-termin:					
H 92	-	-	11	-	-
V 93	18	21	-	7	4
H 93	-	-	33	-	
V 94	22			8	
Semester:					
V 91	4	9	-	-	16
H 91	-	-	20	15	-
V 92	9	13	60	-	15
H 92	-	-	22	9	-
V 93	23	20	9	19	21
H 93				-	
V 94	30			18	

Strykprosent (deleksamener)

Periode	Engelsk mellomfag			Allmenn litteraturvitenskap	
	Språk	Kultur	Litteratur	Grunnfag	Mellomfag
Tre-termin:					
H 92/V 93	-	-	-	0	-
S 93	10	15	13	-	7
H 93/V 94	-	-	-	-	-
S 94	4 (0;7)	5 (4;6;5)		-	0
Semester:					
H 91	11	8	-		
V 92	15	16	13		
H 92	3	8	5	20	0
V 93	7	5	-	14	0
H 93				17	0
V 94				15	0

Strykprosent (deleksamener)

Periode	Psykologi grunnfag (+ ex. phil.)	Psykologi grunnfag				Udelt
		PS1	PS2	PS3	PS4	
Tre-termin:						
S 92		22				
H 92	}	20	5			29
V 93				20	50	23
S 93				11		
H 93	}					
V 94			10			
H 94						

Strykprosent

Integrert forkurs (matematikk og fysikk v.g. skole) og
1. år ingeniørstudenter HiN

Periode	Matematikk 1. år	Fysikk 1. år
Tre-termin:		
S 92/H 92/V 93/S 93	56	27
S 93/H 93/V 94/S 94	53	23

Semestere:	Matematikk 1. år HiN gj.snitt ing.høgskoler	Fysikk 1. år HiN
V 93	42 48	
V 94	54 53	

Vedlegg 4. GJENNOMSNITTSKARAKTER FOR STUDIER I TRE-TERMIN OG SEMESTERE.

Gjennomsnittskaraktter for studenter som har bestått eksamen (karakter 1,0 - 4,0).

Gjennomsnittskaraktter

Periode	Kristendoms- kunnskap mellomfag	Examen philosophicum		Sosialøkonomi 3.avd	
		UiO	HiA	Mikro A	Matematikk for økonomer
S 92	2,51	2,75	2,78	-	-
S 93	2,43	2,58	2,57	2,77	-
S 94	2,4	2,60	2,5	-	2,81
H 91	2,3	2,8	2,9		
V 92	2,4	2,8	2,9		
H 92	2,6	2,8	2,9	2,86	
V 93	2,55	2,84	2,8	2,82	
H 93		..			2,8
V 94		2,85	2,8		2,98
H 94		2,77			

Gjennomsnittskaraktter

Periode	Spesialpedagogikk grunnfag		Samfunnsvit. forsk.metode	Forretnings- engelsk
	1.halvår	2.halvår		
S 92	-	-	-	2,9
H 92				3,0
S 93	2,7	2,7	-	2,9
H 93				3,0
S 94	-	2,6	2,6	-
V 93				
H 93				(gis ikke i semestere)
V 94		2,6		

Gjennomsnittskarakter

Periode	Generell kjemi	Organisk kjemi	Tallteori	Funksjons-teori	V.g. lineær algebra
S 92	2,7	3,0	3,0	3,2	2,5
S 93			-	-	-
S 94 R	2,8	3,1	-	-	-
S 94 K	3,3 } 2,9	2,8 } 3,0	-	-	-
H 91	2,4	(2,7 K)	1,8	-	2,3
V 92	(3,1 K)	2,6	-	2,1	-
H 92	2,1	(2,6 K)	2,3	-	-
V 93					
H 93					
V 94					

Gjennomsnittskarakter

Periode	Diskret matematikk	Matematisk fagdidaktikk	Brukerkurs matematikk
S 92	-	-	-
S 93			-
S 94 R	-	-	2,8
S 94 K	-	-	3,2 2,9
V 93			
H 93			
V 94			

R registrerte studenter

K kontinuasjonsstudenter

Gjennomsnittskarakter (deleksamener)

Periode	Norsk mellomfag				Studiet i europeisk integrasjon			
	ialt	215	220	223/229	310	311	312	314
S 92	2,6	2,6	2,7	2,5	2,6	2,9	2,5	-
S 93		-	2,7	2,5	2,5	2,4	2,6	2,6
S 94		-	2,7	2,7	2,5	2,9	2,5	2,3
H 91	2,6	2,4	2,8	2,5				
V 92	-	-	-	-	(gis ikke i semestere)			
H 92	2,7	2,6	2,8	2,5				

Gjennomsnittskarakter

Integrert forkurs og 1. år ingeniørstudenter HiN

Periode	Matematikk 1. år		Fysikk 1. år
Tre-termin:			
S 92/H 92/V 93/S 93	3,27		2,91
S 93/H 93/V 94/S 94	3,18		3,06
Semestere:	HiN	gj.snitt ing.høgskoler	HiN
V 93	3,28	3,20	
V 94	3,46	2,79	

Psykologi grunnfag

	Tre-termin blokk	Blokk	Vanlig udelt
92/93			
93/94	2,62	2,64	2,66

Gjennomsnittskarakter (deleksamener)

Periode	Engelsk grunnfag				
	Språk-ferdighet	Fonologi	Grammatikk	Kultur	Litteratur
Tre-termin:					
H 92	-	-	2,81	-	-
V 93	2,77	3,09	-	2,89	2,71
H 93	-	-	-	2,73 Br.	-
V 94	2,81	-	-	-	2,56 Am.
Semester:					
V 91	2,62	2,67			2,96
H 91			2,9	2,84	
V 92	2,73	2,82	3,03		2,76
H 92			2,82	2,89	
V 93	2,98	2,91	2,81	2,97	2,78
H 93				2,69 Br.	
V 94	2,87				2,67 Am.

Periode	Engelsk mellomfag			Allmenn litteraturvitenskap	
	Språk	Kultur	Litteratur	Grunnfag	Mellomfag
Tre-termin:					
H 92/V 93	-	-	-	2,36	-
S 93	2,66	2,76	2,77	-	2,36
H 93/V 94	-	-	-	2,41	-
S 94	2,51 c	2,67 d		-	2,41
Semester:					
H 91	2,51	2,52			
V 92	2,17	2,83	2,7		
H 92	2,75	2,77	2,89	2,28	2,22
V 93	2,87	2,4	2,65	2,30	1,93
H 93				2,40	2,13
V 94				2,39	2,33

Am Amerikanske studier Br Britiske studier c 2,48+2,53 d 2,58+2,7+2,72

Det undervises i ulike mellomfagsemner hvert semester ved UiTø.

**Vedlegg 5. STUDIEBELASTNING I VEKTTALL PER UKE
FOR TRE-TERMIN STUDIER.**

Vekttall per uke:			Studium:	Antall uker: (undervisning og selvstudier)		
Sommertermin				Sommertermin		
92	93	94		92	93	94
1,43	0,86	0,75	Norsk mellomfag	7	7	8
1,25	1,25	1,25	Ex.phil. HiA	8	8	8
1,20	1,09	1,09	Studiet i europeisk integrasjon	5	5,5	5,5
-	1,11	1,00	Spesialpedagogikk grunnfag halvår	-	9	9,5
1,00	1,00	1,00	Ex.phil. UiO	10	10	10
0,86	0,86	-	Forretningsengelsk	7	7	-
0,77	1,25	1,11	Kristendomskunnskap mellomfag	13	8	9
0,77	1,25	1,11	Forkurs latin	13	8	9
-	0,71	-	Mikro A sosialøkonomi	-	7	-
-	-	0,67	Matematikk for økonomer	-	-	7,5
0,71	0,63	0,63	Generell kjemi	7	8	8
0,71	0,63	0,63	Organisk kjemi	7	8	8
0,71	-	-	Funksjonsteori + tallteori/lin.algebra	7	-	-
-	0,75	-	Diskret matematikk + matem. fagdidaktikk	-	8	-
-	-	0,63	Brukerkurs i matematikk	-	-	8
-	-	0,63	Samfunnsvit. forskningsmetode	-	-	8
0,50	0,50	0,50	Biokjemi labkurs, cellebiologi labkurs	4	4	4
0,38	0,63	0,55	Forkurs gresk/hebraisk	13	8	9
Integrert tre-termin				Integrert tre-termin		
H92	V93	S93		H92	V93	S93
0,74		0,77	Engelsk grunnfag + mellomfag	12	15	13
	0,75				40	
0,64		1,25	Litteraturvitenskap grunnfag + mellomfag	16	15	8
	0,77				39	
1,07	0,55	0,83	Psykologi grunnfag + ex.phil.	14	18	6
	0,79				38	
Semester				Semester		
H	V			H	V	
0,71	0,55		HF- og SV-studier	12+2	16+2	
0,62	0,50		MN-studier	14+2	18+2	

**Vedlegg 6. KOSTNAD PER VEKTTALL OG STUDIEPLASS
FOR STUDIER I TRE-TERMIN OG SEMESTERE.**

HF - studier	Kostnad per vektall og studieplass Kr.	Studie- plasser
Gjennomsnitt universiteter 1993:		
HF-fag grunnfag/mellomfag (lavere grad)	1.464,-	
HF-fag hovedfag/embetseksamen (høyere grad)	4.381,-	
Tre-termin studier:		
Allmenn litteraturvitenskap grunnfag + mellomfag (30 vt) UiTø (H92/V93/S93)	1.154,-	20
(H93/V94/S94)	1.355,-	20
Engelsk grunnfag + mellomfag (30 vt) UiTø inkl. forkurs språkvitenskap (H92/V93/S93)	1.486,-	40
(H93/V94/S94)	1.607,-	40
Forretningsengelsk (6+2+2 vt) Agder DH (S93/H93/V94)	1.375,-	25
Norsk mellomfag (6+4 vt) Agder DH (S93/H93)	1.752,-	25
(S94/H94)	1.975,-	25
Kristendomskunnskap mellomfag (10 vt) UiO (S93)	396,-	30
Forkurs gresk (5 vt) UiO (S93)	682,-	30
Forkurs hebraisk (5 vt) "		30
Forkurs latin (10 vt) "		15
Engelsk hovedfag (25 av 40 vt) UiB (S94/H94/V95)	1.350,-	15

SV - studier	Kostnad per vektall og studieplass Kr.	Studie- plasser
Spesialpedagogikk grunnfag 2. halvår UiO 1993	613,-	
Gjennomsnitt universiteter 1993: SV-fag grunnfag/mellomfag (lavere grad)	1.020,-	
SV-fag hovedfag/embetseksamen (høyere grad)	3.005,-	
Tre-termin studier:		
Psykologi grunnfag (20 vt) + ex.phil. (10 vt) UiB (H92/V93/S93)	333,-	60
(H93/V94/S94)	285,-	60
Spesialpedagogikk grunnfag UiO 1. og 2. halvår (10 vt, 10 vt) (S93)	558,-	50,50
2. halvår (10 vt) (S94)	821,-	70
Studiet i europeisk integrasjon (6+4 vt) Agder DH (S93/H93)	1.982,-	30
(S94/H94)	1.580,-	40
Samfunnsvitenskapelig forskningsmetode (5vt) AVH/UNIT (S94)	421,-	45
Sosialøkonomi 3. avd. Mikro A (5 vt) UiO (S93)	2.074,-	15
Sosialøkonomi 3. avd. Matematikk for økonomer (5 vt) UiO (S94)	1.103,-	30
Psykologi 2. avd. Spesialkurs UiO (S93) (regner 2 vt gjennomsnitt)	1.076,-	100

MN - studier	Kostnad per vektall og studieplass Kr.	Studie- plasser
Gjennomsnitt universiteter 1993: MN-fag grunnfag/mellomfag (lavere grad)	3.316,-	
Ettårig forkurs matematikk og fysikk ing.høgskole Matematikk (4 vt), fysikk (2 vt) 1. år ing.høgskole		
Tre-termin studier:		
Forkurs matematikk og fysikk, matematikk (4 vt) og fysikk (2 vt) Høgskolen i Narvik (S92/H92/V93/S93)	289,-	30
(S93/H93/V94/S94)	348,-	30
Funksjonsteori (3 vt) AVH/UNIT (S92)		60
+ Tallteori (2 vt) "	1.649,-	40
+ V.g. lineær algebra (2 vt) "		30
Matematisk fagdidaktikk (3 vt) AVH/UNIT (S93)	1.689,-	60
+ Diskret matematikk (3 vt) "		60
Brukerkurs matematikk (5 vt) AVH/UNIT (S94)	961,-	100
Generell kjemi (5 vt inkl. lab) AVH/UNIT (S93)	2.399,-	72
(S94)	2.115,-	72
Organisk kjemi (5 vt inkl. lab) AVH/UNIT (S93)	3.830,-	36
(S94)	3.531,-	32
Biokjemi laboratoriekurs (2 vt) AVH/NTH/UNIT (S93)	8.501,-	16
(S94)	5.369,-	16
Cellebiologi laboratoriekurs (2 vt) AVH/UNIT (S94)	1.102,-	24
Matematikkemner og kjemiemner ialt AVH/UNIT (S93)	2.583,-	244
(S94)	1.998,-	220

Examen philosophicum	Kostnad per vektall og studieplass Kr.	Studie- plasser
Ex. phil. gjennomsnitt universiteter 1993	231,-	
Tre-termin studier:		
Ex. phil. (10 vt) Agder DH (S93)	949,-	50
(S94)	952,-	55
Ex. phil. (10 vt) UiO (S93)	297,-	150
(S94)	327,-	150

Kostnadene omfatter:

- lønninger til undervisning, sensur og faglig administrasjon
- felleskostnader for studieadm., renhold, vakt, bibliotek etc
(fordelt etter antall studieplasser for tre-termin studier)
- driftskostnader for laboratorier
- arbeidsgiveravgift (1992, 1993: 16,7 %. 1994: 14,3 %)
- feriepenger (10,2 %).

Gjennomsnitt for universiteter 1993: Budsjettreferansemodellen,
utarbeidet av lærestedene til departementet.

Den omfatter alle kostnader unntatt husleie.